

De Publieke Omroep verdient beter

Een toekomstplan van de PvdA

Frans Becker / René Cuperus / Martijn van Dam

Wiardi Beckman Stichting

Inhoudsopgave

2	Vooraf	3
	1. Het bestel onder druk	5
	Het overvloedige aanbod	7
	De weglopende kijkers	8
	Media en maatschappelijk onbehagen: politiek-sociologische achtergronden	9
	2. Het Nederlandse model	11
	Gluren bij de burens: ervaringen van BBC en VRT	13
	Kwaliteit in de klem	14
	Breed of smal: het valse dilemma tussen bereik en kwaliteit	14
	3. Naar een sterke publieke omroep	17
	Publieke waarden	18
	Heldere zenderprofielen	19
	Breed bereik, brede programmering	20
	Stimulerende werkomgeving, heldere bestuursstructuur	21
	4. Een alternatief model voor een sterke publieke omroep	23
	Tenslotte	27
	Noten	28
	Lijst van geïnterviewden	28

Vooraf – Er is massaal verzet gerezen tegen de omroepplannen van het kabinet Balkenende. Terecht. Die plannen zijn een monstrum, een enkele reis richting afbraak van het Nederlandse publieke omroepbestel. Het omroepplan is een giftig coalitie-mengsel van staatsomroep, herzuiling en commercialisering. De allerslechtst denkbare combinatie.

‘Stop de Sloop’, zo luidt niet voor niets het motto van de verzetsactie die toute Hilversum – van programmamakers tot omroepdirecteuren – op touw heeft gezet. Maar niet alleen ‘belangenbolwerk’ Hilversum is in opperste staat van verontwaardiging. Uit een door Maurice de Hond, in opdracht van de VARA, uitgevoerd opinieonderzoek blijkt dat de kabinetsvoornemens op geen enkele steun bij de bevolking kunnen rekenen, – en pikant: ook niet bij de achterban van de regeringspartijen.

De PvdA wijst het redeloze en radeloze plan van de coalitie af. De publieke omroep is haar te dierbaar. Maar pas op: de PvdA kiest allesbehalve voor de status quo. Er moeten nu echt wissels om in Hilversum. Er moeten beslissende stappen worden gezet om uit de langjarige impasse tussen Den Haag en Hilversum te geraken. De druk op het omroepbestel is te groot geworden. ‘Alles moet uit de kast’, er is een samenbundeling van alle mogelijke krachten en talenten nodig om de publieke omroep in het sterk veranderende medialandschap te versterken en verbeteren.

Daarvoor heeft de PvdA een alternatief plan ontwikkeld, een alternatief voor de liefdeloze sloopplannen van de huidige coalitie. Het plan is vervat in een rapport dat onder auspiciën van de Wiardi Beckman Stichting, het wetenschappelijk bureau van de PvdA, werd gemaakt

door Frans Becker en René Cuperus (namens de WBS) en Martijn van Dam, namens de Tweede Kamerfractie van de PvdA. Met enorme dank aan Simon Wajer, student sociale wetenschappen van de Universiteit Utrecht, die als WBS-stagiair aan dit mediaproject verbonden was.

Het ligt in de bedoeling dit alternatieve PvdA-plan, in de aanloop naar de komende Tweede Kamerverkiezingen, in intensief overleg met betrokkenen en deskundigen in en buiten de PvdA nog verder aan te scherpen. Het komend jaar wordt daarvoor een aantal bijeenkomsten georganiseerd.

Onder het PvdA-motto: de publieke omroep verdient beter.

'De oude omroepverenigingen zitten de sociale cohesie in de weg. Publieke omroepen moeten een veel sterkere taak hebben in het bevorderen van trust en sociale cohesie, dan in het propageren van levensbeschouwing.'

Liesbeth van Zoonen

▼ BBC 1

7.00-12.45:

7.00 The story makers ☉ 7.45 Postman Pat ☉ 8.00 Tom and Jerry kids ☉ 8.25 Arthur ☉ 8.50 Taz-Mania ☉ 9.10 Legend of the dragon ☉ 9.35 The Scooby and Scrappy show ☉ 10.00 Dick and Dom in da bungalow ☉ 12.00 Top of the pops reloaded ☉ Popmuziekprogramma.

12.45 Sportsround ☉ • 13410036 Sportmagazine. Pres.: Jake Humphrey.

13.00 Nieuws & weer ☉ • 88285524

13.10 Football focus ☉ • 16686659 Voetbalmagazine. Vooruitblik op de wedstrijd van Man. Utd. tegen Liverpool.

14.00 Grandstand ☉ • 46972888

Sportprogramma. Presentatie: Steve Rider. Tijden onder voorbehoud. Met om: 14.05 The Great North Miles. Commentaar: Steve Cram en Brendan Foster. 15.00 World Matchplay Golf. Rechtstreeks verslag van het WK in Wentworth, halve finale. Commentaar: Peter Alliss, Ken Brown en Andrew Cotter.

17.30 Final score ☉ • 56862678 Voetbalmagazine met uitslagen en samenvattingen. Pres.: Ray Stubbs.

18.15 Nieuws, regionaal nieuws en weer ☉ • 30566494

18.35 He's having a baby ☉ • 93662681 Reportageserie waarin acht mannen worden gevolgd die voor het eerst vader worden. Pres.: Davina McCall.

19.35 What kids really think ☉ • 94538017 Wat gaat er om in het hoofd van een kind. Presentatie: Ian Wright. • 94538017

20.05 A question of sport ☉ • 58411920 Komische sportquiz. Teamcaptains: Ally McCoist en Matt Dawson. Presentatie: Sue Barker. • 58411920

20.35 The National Lottery: In it to win it ☉ • 21591765 Loterijshow. Presentatie: Dale Winton.

21.20 Casualty ☉ • 49533524 Engelse ziekenhuisserie. Afl: Deep water. Met oa Rebekah Gibbs en Will Thorp.

22.10 Julian Fellowes Investigates a most mysterious murder ☉ Gedramatiseerde documentaire serie over onopgeloste moordzaken uit de Britse geschiedenis. Afl 1: The case of Rose Harsent. In 1902 werd de jonge bediende Rose Harsent in het plaatsje Peasenhall in Suffolk doodgestoken. Zij was zes maanden zwanger, ongetrouwd en lid van een streng religieuze kerk. Met Gavin Abbott en Christina Cole. Pres.: Julian Fellowes. • 10128727

23.10 Nieuws & weer ☉ • 79099456 aansl. National Lottery update.

23.30 Match of the day ☉ Voetbalmagazine met samenvattingen uit de Premiership. Presentatie: Gary Lineker. • 27116833

0.40 Who dares wins ☉ GB 1982. Actiefilm van Ian Sharp. Met oa Lewis Collins, Judy Davis, Richard Widmark, Edward Woodward en Robert Webber. aansl. Weerbericht. • 45348505

2.45-7.00 BBC News 24

▼ BBC 2

7.00-13.25:

7.00 Breakfast ☉ 10.00 Weekend 24 ☉ 11.00 Gary Rhodes's New British classics ☉ Afl: Breakfast 11.30 Rachel's favourite food ☉ Afl: Great family meal 12.00 The flying gardener ☉ Afl: Scotland 12.10 Cagney and Lacey ☉ Amerikaanse politierserie. Afl: Baby broker. Met oa Sharon Gless en Tyme Daly. Herh. 12.55 Film 2005 ☉ Filmmagazine. Herh. van maandag.

13.25 Lord Jim ☉ • 77065727 GB 1965. Avonturenfilm van Richard Brooks. Na een roman van Joseph Conrad. Met oa Peter O'Toole, James Mason, Susan Lucci en Jürgen Prokaya.

15.55 The Rockford files ☉ • 49292456 Am. detectiveserie. Afl: Resurrection in black and white. Met oa James Garner. Hh.

16.45 Monk ☉ • 82273123 Am. detectiveserie. Afl: Mr. Monk and the panic room. Met oa Tony Shalhoub.

17.30 World Matchplay Golf ☉ Golf. Rechtstreeks verslag van het WK Matchplay vanaf Wentworth: halve finales. Presentatie: Steve Rider. • 56818611

18.20 Some mothers do 'ave 'em ☉ Engelse comedyserie. Afl: Men as women. Met oa Michael Crawford. Hh. • 81853272

18.55 Flog it! ☉ • 33547920 Programma waarin mensen proberen hun antiek op een veiling te slijten. Hh.

19.50 Deep blue ☉ • 33547920 Dld/GB 2003. Natuurdocumentaire/film van Andy Byatt en Alastair Fothergill over de geschiedenis van de oceanen. Verteller: Michael Gambon. • 23770104

21.20 Art school ☉ • 49564494 Serie waarin bekende Britten aan het prestigieuze Chelsea College of Art and Design twee weken lang een cursus volgen met als einddoel een eigen expositie. Terugblik op de eerste week.

22.10 The secret life of Arthur Ransome ☉ • 10136369 Griff Rhys Jones presenteert een documentaire over een vrij onbekende episode uit het leven van Arthur Ransome. Voordat Ransome begon met het schrijven van kinderboeken was hij oorlogscorrespondent. Hij was oa in Rusland tijdens de revolutie van 1917, waar hij bevriend raakte met enkele vooraanstaande bolsjewieken, onder wie ook Lenin. De Britse vreemdelingendienst beschouwde hem als een landverrader.

23.10 The wings of the dove ☉ • 10136369 GB/VS 1997. Drama van Iain Softley. Naar de roman van Henry James. Met oa Helena Bonham Carter, Linus Roache, Charlotte Rampling, Alex Jennings en Michael Gambon. • 56873340

0.45 Peace one day ☉ Geen verdere informatie ontvangen. Waarschijnlijk: Documentaire uit 2004 van Jeremy Gilley waarin hij vertelt over zijn (geslaagde) 'missie' om een Internationale Dag van de Vrede in het leven te roepen. • 37222012

2.05 News 24 • 81367079

3.00-7.00 Nachtprogramma

▼ ARD

5.30-18.00:

5.30 Oiskil Poiskil ☉ 5.55 Die wunderbare Reise des kleinen Nils Holgersson mit den Wildgänsen 6.20 Fix & Foxi ☉ 6.40 Tom, Jerry & Co 7.10 Gloria und ihre Familie ☉ 7.35 Blaubär & Blöd ☉ 8.00 Wissen macht Ah! ☉ 8.25 Spur & Partner ☉ 8.30 Blauvogel 9.00 Tagesschau 9.03 Das Beste aus 500 Sendungen Tigerenten Club ☉ Hoogtepunten 10.30 Willi will's wissen ☉ 10.50 Neun1/2 ☉ Jeugdjournaal 11.00 Tagesschau 11.03 Fabrix ☉ Duitse jeugdserie 11.30 O'zapft is. Een impressie van het Oktoberfest in München 14.00 Tagesschau 14.03 Tagesschau Sport. DTM Deutsches Tourenwagen Masters. Kwalificatie 9de race. Vanaf de Lausitzring. Live verslag 15.00 Tagesschau 15.05 Mutter wider Willen ☉ Dld 2000. Komедie van Karola Hattop. Met oa Anica Dobra, Jonathan Beck en Ricarda Mattes. Vrouw moet voor de kinderen van haar overleden zus zorgen 16.35 Europamagazin ☉ 17.00 Tagesschau 17.03 ARD-Ratgeber: Gesundheit ☉ 17.30 Brisant.

18.00 Tagesschau • 467272

18.10 Sportschau • 1052920 Met oa Bundesliga-voetbal (de vijfde speeldag). (18.52-18.53 Tagesschau).

19.45 Das Wetter im Ersten • 8449678

19.50 Ziehung der Lottozahlen ☉ • 823253

20.00 Tagesschau ☉ • 923253

20.15 Musikantenstadl ☉ Duitstalige volksmuziek. Rechtstreeks vanuit Wiener Neustadt. • 5644678

22.15 Tagesthemen - Sport • 6115253

22.33 Das Wetter im Ersten • 300762104

22.35 Das Wort zum Sonntag ☉ • 41

22.40 Kommissaris Beck - Die neuen Fälle: Kuriere des Todes (Pensionat Pörlan) ☉ • Zwee 1998. Tv-film van Kjell Sundvall. Politiefilm, naar de boeken van Sjöwall en Wahlöö. Met oa Peter Haber, Mikael Persbrandt en Stina Rautelin. Inspecteur Beck en zijn team onderzoeken de smokkelpraktijken van een bende uit het Oosten. • 3720388

0.05 Tagesschau • 4499079

0.15 Italo-Western: Das Lied von Mord & Totschlag (Los Amigos) It 1972. Spaghetti-western van Paolo Cavara. Met oa Anthony Quinn, Franco Nero en Pamela Tiffin. Vlak na de onafhankelijkheid van Mexico, instrueert de president een doofstomme agent om te infiltreren bij een groep rebellen om deze vervolgens neer te halen. • 3315741

1.40 Tagesschau • 73896895

1.45 Weltes Land (The big country) VS '58. Western van William Wyler. Met oa Gregory Peck, Charlton Heston en Carroll Baker. De rijke kapitein McKay vertrekt naar de West om zijn verloofde te trouwen. Haar vader blijkt betrokken bij een burgeroorlog over waterrechten. • 39145012

4.25 Europamagazin ☉ • 9245692

4.50 Tagesschau • 90189383

4.55-5.30 Die schönsten Bahnstrecken der Welt • 81746789

DE PUBLIEKE OMROEP VERDIENT BETER

▼ ZDF

5.30-19.00:

5.30 Asperlbu 6.20 maus auf Pippi Lar Schildkri oder 3 um die Freund, 10.55 Lö Fun Fact jeugdsen jeugdsen Wochens

☉ ☉ ☉ Twee alf

☉ 16.00 zum Glük

☉ 17.05 Wahl. Ver

☉ 17.05 Wahl. Ver

☉ 17.05 Wahl. Ver

☉ 17.05 Wahl. Ver

☉ 17.05 Wahl. Ver

☉ 17.05 Wahl. Ver

☉ 17.05 Wahl. Ver

☉ 17.05 Wahl. Ver

☉ 17.05 Wahl. Ver

☉ 17.05 Wahl. Ver

☉ 17.05 Wahl. Ver

☉ 17.05 Wahl. Ver

☉ 17.05 Wahl. Ver

☉ 17.05 Wahl. Ver

☉ 17.05 Wahl. Ver

☉ 17.05 Wahl. Ver

☉ 17.05 Wahl. Ver

☉ 17.05 Wahl. Ver

☉ 17.05 Wahl. Ver

☉ 17.05 Wahl. Ver

☉ 17.05 Wahl. Ver

☉ 17.05 Wahl. Ver

☉ 17.05 Wahl. Ver

☉ 17.05 Wahl. Ver

☉ 17.05 Wahl. Ver

☉ 17.05 Wahl. Ver

☉ 17.05 Wahl. Ver

☉ 17.05 Wahl. Ver

☉ 17.05 Wahl. Ver

De publieke omroep staat onder druk. Allereerst is daar de steeds krachtiger concurrentie van commerciële bedrijven, met als gevolg een verlies aan kijkers. Negen miljoen kijkers dreigen de publieke televisie de rug toe te keren.¹ Het gaat daarbij om zeer specifieke kijkersgroepen. Het zijn vooral jongeren, allochtonen en lager opgeleiden die de publieke omroep massaal en bijna systematisch verruilen voor de commerciële omroep.

Daarnaast wordt het Nederlandse publieke omroepbestel al tijden geplaagd door een basale legitimiteitsvraag. Hoe dient een stelsel voortgekomen uit het tijdperk van de verzuiling zich aan te passen aan de nieuwe ontzuilde en gefragmenteerde samenleving? Dit post-verzuilingsvraagstuk heeft men in een decennialang jodgevecht tussen Den Haag en Hilversum laten resulteren in knellende bestuurlijke en organisatorische verhoudingen, die in elk geval als kenmerk hebben dat ze een krachtig offensief om de publieke omroep de plaats te geven die haar toekomt, in de weg staan.

De publieke omroep heeft de afgelopen tien jaar kwalitatief gezien niet optimaal gepresteerd. Men heeft onder druk van de commerciële concurrentie soms te gemakkelijk kopieergedrag vertoond en daarmee een fundamentele discussie over publieke kwaliteit en publieke waarden ontlopen c.q. verwaarloosd. Tegelijk hebben de chaotiserende politieke inmenging vanuit Den Haag (onze partij gaat bij die ‘onbehoorlijke besturing’ van de omroep bepaald niet vrijuit!) en de verkrampte defensieve reflexen van de verouderde zuilomroepen ertoe geleid dat bureaucratische versnippering en interne stammenstrijd samenwerking en bundeling

van talent en creatieve programmeerkracht in de weg hebben gestaan.

De sociaal-democratie hecht vanuit haar politieke uitgangspunten aan een sterke publieke omroep – niet uit inmiddels goeddeels achterhaalde loyaliteit met oude bondgenoten in omroepeland, maar omdat de publieke omroep een onmisbare rol speelt in onze democratie, bij het informeren en binden van burgers, en door cultuuroverdracht en het (indirect) bevorderen van sociale samenhang. De publieke omroep is een sine qua non voor geïnformeerd burgerschap in een geïnformeerde samenleving. De sociaal-democratie heeft niet het monopolie op deze uitgangspunten, maar ziet tegelijkertijd hoe de huidige regeringscoalitie de publieke omroep in Nederland een doodlopende steeg in manoeuvreert.

Onderzoek van TNO Delft – ‘De kabinetsplannen voor de publieke omroep hebben een desastreuze uitwerking’ – en van adviesbureau Berenschot – dat betrekking heeft op de toekomst van de culturele producties² – bevestigen dit beeld van dreigende marginalisering. Ook Job Cohen en Herman Wijffels hebben recent met kracht van argumenten in twijfel getrokken of de omroepplannen van Van der Laan oplossingen bieden voor de reële problemen waarmee de omroep wordt geconfronteerd.³

Het debat en de besluitvorming spitsen zich steeds weer toe op het smalle speelveld tussen Den Haag en Hilversum, tussen de politiek en de omroepverenigingen. Het is noodzakelijk om die organisatorische en institutionele verhouding goed te regelen, maar het is niet de kernkwestie voor de publieke omroep. Het belangrijkste vraagstuk betreft de maatschappelijke en culturele rol van een publieke omroep in de

huidige samenleving: welke publieke waarden (bijvoorbeeld in termen van democratisch burgerschap, sociale samenhang, kritische vrije meningsvorming en professionele onafhankelijkheid en betrouwbaarheid) vertegenwoordigt zij? In de tweede plaats gaat het erom welke voorwaarden vervuld moeten worden om de publieke omroep substantieel te versterken. En ten derde rijst de vraag naar de omvorming en transitie van het historisch unieke Nederlandse omroepbestel. Is er nog een rol te spelen voor de omroepverenigingen, en zo ja, welke?

Om deze vragen te beantwoorden kijken wij niet alleen naar de Nederlandse praktijk, maar ook naar de ervaringen van onze bureaus, de Belgen en Britten. De modernisering van de Nederlandse publieke omroep is gediend bij de lessen van zowel het VRT-model als het BBC-model.

Het overvloedige aanbod – Wie een avond tv kijkt, wordt horendol van het aantal zenders waar men langs kan zappen. Er is een overvloed aan keuzemogelijkheden. Door de intensieve bekabeling is er een groot aanbod aan zenders te ontvangen, niet alleen Nederlandstalige maar ook Duitse, Britse en Belgische zenders, naast een Turkse, Italiaanse, Franse, Spaanse, Arabische en Amerikaanse. Ook het aantal *special interest* en reclame-kanalen breidt zich gestaag uit: van Animal Planet, Eurosport en Discovery tot Teleshop Thuiswinkelen. Via de schotel of sinds kort via digitale tv op de kabel kan het aantal mogelijkheden nog worden uitgebreid. Binnen het Nederlandstalige aanbod is de concurrentie enorm. Nergens in Europa wordt de publieke omroep zo sterk beconcurrereerd door commerciële zenders als in Nederland. Nederland 1, 2 en 3 moeten het gezamen-

lijk opnemen tegen RTL 4, RTL 5, RTL 7, SBS6, Net 5, Veronica, en Talpa. Menigeen heeft ook Discovery of MTV in zijn lijstje met voorkeurszenders staan. De concurrentie bestaat voor een deel uit grote internationaal opererende concerns met ruime financiële middelen. Naar het zich laat aanzien zal in de toekomst een beperkt aantal grote spelers de kijkersmarkt, en daarmee de markt van beïnvloeding van smaak en mening, beheersen.

Het is overigens bepaald niet zo dat de commerciële omroepen uitsluitend rommel uitzenden en de publieke omroep niets anders dan juwelen. Typerend is het kleine onderzoekje van NRC Handelsblad-journalist Kees Versteegh, die op grond van nauwkeurige analyse van de behandeling van een nieuwsitem door verschillende omroepen concludeerde dat het RTL Nieuws het er het best van afbracht.⁴

Het is wel zo, dat de overheid uitsluitend aan de publieke omroep voorwaarden stelt op het gebied van publieke waarden. Die voorwaarden gelden niet voor de commerciële stations – anders dan in Engeland, waar naast de BBC ook commerciële zenders bestaan met een publieke opdracht, zoals ITV en Channel 4 en 5. Die voorwaarden zijn daar gekoppeld aan de uitgifte van zendlicenties en staan door de afnemende schaarste van frequentieruimte sterk onder druk. In een toenemend internationaal en oneindig groot medialandschap lijkt het stellen van inhoudelijke eisen aan commerciële aanbieders een heilloze weg, zo blijkt al jaren uit het feit dat RTL vanwege Nederlandse regelgeving uitzendt onder een Luxemburgse licentie. Het duurzaam waarborgen van publieke waarden vereist in de allereerste plaats een sterke positie voor een publieke omroep.

‘Dat is de zwakte van het huidige Hilversum: als het er echt op aankomt hebben ze toch niet één mening.’

Steven de Waal

8

Inmiddels dienen zich technologische ontwikkelingen aan, die aan de aanbodzijde oneindig veel meer mogelijkheden openen. Men zou kunnen spreken van een tweede digitale revolutie. De beschikbaarheid van kanalen voor zendgemachtigden wordt vrijwel ongelimiteerd. Dat er om technische redenen beperkingen moeten worden gesteld aan het aantal netten, waaronder publieke netten, is voorbij. Tegelijkertijd is er een explosie aan digitale communicatiemogelijkheden via internet en andere verbindinglijnen. De nieuwe generaties groeien ermee op. In de gemiddelde kinderkamer staat meer apparatuur opgesteld dan in die van de ouders, ook al vinden sommigen uit de oudere generatie soms verrassend aansluiting.

De VRT en de BBC beschouwen het mede vormgeven van deze ontwikkeling vanuit de publieke kant als een van hun kerntaken voor de nabije toekomst. In Nederland vervult tot nu toe een enkele omroepvereniging (VPRO) een pioniersrol. Ook al is er nog veel onzekerheid over de precieze impact van de tweede digitale revolutie, het is buitengewoon belangrijk daarin een sterk publiek domein te hebben – als terrein van onafhankelijkheid en betrouwbaarheid.

De hamvraag die zich bij het overvloedige aanbod aandient is: gaat de (‘crossmediale’) slag om de kijker in de nabije toekomst alleen nog maar tussen grote internationale commerciële mediaondernemingen – een voorspelling geuit in de Wolkenkrabber van Felix Rottenberg in het programma ‘Tegenlicht’. Of kan de publieke omroep daar nog een eigen rol in opeisen? Onder welke voorwaarden zal zij alsnog in een sterke concurrentiepositie in het nieuwe medialandschap gebracht kunnen worden?

De weglappende kijkers – Het overvloedige aanbod zorgt voor een dunnere spoeling. Dat treft alle zenders en omroepen. Ook de concurrentie van commerciële zenders onderling. Maar daarbovenop, – en dat is inmiddels een bekend verhaal – is er een structurele verschuiving gaande van kijkgedrag ten koste van de publieke omroepen en ten gunste van de commerciële. De komst van de commerciële televisie heeft een uittocht ingeleid van de kijkers die oorspronkelijk naar de publieke omroep keken. Het vertrek van De Wedstrijden naar Talpa zal zonder twijfel het bereik van de publieke omroep verder verkleinen. Hilversum signaleert zelf dat circa negen miljoen Nederlanders de publieke televisie de rug dreigen toe te keren. Deze uittocht is een internationaal verschijnsel. In alle landen treedt dezelfde trend op, zij het in verschillende mate. In Vlaams België was het aandeel van de publieke omroep rond 1995 tot ongeveer 20% gezakt (inmiddels is het weer terug naar ongeveer 40%), in Nederland is het gezamenlijke aandeel van de publieke omroep inmiddels teruggelopen naar ongeveer 35%. Het zijn niet alleen de kijkcijfers die ons zorgen baren. Natuurlijk is het relevant dat met belastinggeld gefinancierde televisie een substantieel deel van de kijkers gedurende een behoorlijk deel van de dag kan behagen. Als dit belastinggeld voor een universele en breed toegankelijke voorziening bij een beperkte groep terechtkomt is dat zorgwekkend voor een omroep met de pretentie ‘van en voor iedereen’ te zijn. De ambitie voor de publieke omroep moet niet zijn dat ‘alle burgers altijd kijken en luisteren; maar wel sommige burgers altijd en alle burgers soms’⁵. De trendbreuk in mediagebruik en kijkgedrag wijst een andere kant op: voor een groeiende

groep mensen vormt commerciële televisie het primaire venster op de wereld. Zorgelijker echter, zeker voor een partij als de PvdA, is dat de uittocht van kijkers een eenzijdige sociale samenstelling heeft: het zijn vooral de lager opgeleiden, jongeren en allochtonen die de publieke omroep de rug toekeren. De beter opgeleide, oudere kijkers blijven de publieke omroep trouw. ‘Voor de tv is het publieksprofiel van de publieke omroep te typeren als mannen en vrouwen van boven de vijftig met vooral hogere en middelbare opleidingsniveaus. De 6-12-jarigen op Nederland 3 vormen hierop een uitzondering. Dit heeft te maken met de sterke profilering van Nederland 3 op jeugdprogramma’s zoals *Sesamstraat*, *Klokhuis* en het *Jeugdjournaal*, gebundeld onder de titel *Z@ppelin*. Het publieksprofiel van de commerciële tv-zenders is te typeren als van en voor iedereen tot 50 jaar, ongeacht geslacht of opleidingsniveau. RTL 4 en RTL 5 vormen hierop een uitzondering, vanwege hun sterke profiel onder 50-plussers. Verder valt op dat onder laagopgeleiden de voorkeur voor commerciële zenders het grootst is. Zij hebben een vrij zwakke binding met de publieke omroep.’ [dit komt uit noot 6, zie even verderop] Het is niet ondenkbaar dat een nieuwe generatie geheel vervreemd is van de publieke omroep: ‘De gestage leegloop van de publieke omroep maakt het noodzakelijk een nieuwe legitimatie te zoeken van publieke omroepen. Die zoektocht moet zeer snel op gang komen, omdat anders onder de jongere generaties een sterke socialisatie in het commerciële repertoire optreedt die in de toekomst zal leiden tot een verdere ineenstorting van de publieke omroep’.⁶ Juist de sociale en generationele opbouw van de kijkersprofielen reflecteert dreigende nieuwe,

harde scheidslijnen in de samenleving. Want als deze trend zich doorzet, ontstaat er een blijvende kloof tussen twee soorten bevolkingsgroepen: zij die geheel verkeren in de commerciële ‘media-setting’ en zich, zoals uit onderzoek blijkt, minder betrokken voelen bij gebeurtenissen in de maatschappij tegenover hen die die betrokkenheid wel hebben en de publieke omroep trouw blijven.

Media en maatschappelijk onbehagen: politiek-sociologische achtergronden – Men hoeft misschien niet zo ver te gaan als de Belgische socioloog Elcharodus om hierin een belangrijke oorzaak te zien voor het diepe populistische wantrouwen in de ‘gevestigde’ politiek. De vertrouwenscrisis, d.w.z. het ontbrekend maatschappelijk vertrouwen in instellingen en vertegenwoordigers, i.h.b. in politiek, politici en overheid, wordt naar zijn mening in belangrijke mate veroorzaakt door ‘de groeiende invloed van de media en van de dualisering van het medialandschap in publieke en commerciële zenders. Wie veel televisie kijkt en vooral wie een voorkeur heeft voor commerciële zenders, voelt zich onbehagelijk en onveilig, en staat daarom wantrouwig tegenover de instellingen.’⁷ De gevaren van vervreemding, wantrouwen en gemakkelijk populisme lijken, zo meent hij, sterk samen te hangen met de economische, culturele en technologische veranderingen in het actuele medialandschap.⁸ Zijn opvattingen getuigen wellicht van een ietwat doorgesloten wantrouwen jegens commerciële zenders, maar ook in Nederland zijn de ontwikkelingen in het medialandschap onderdeel van diepgaande sociologische en culturele

9

‘Toen ik in de politiek zat was er ook zo’n enorm gevoel van urgentie. Daarom kijk ik nu met enig cynisme naar de situatie. Gaan ze de reclame afschaffen. No way. Gaan ze de omroeporganisaties van de netten afhalen? No way. Gaan ze netten verminderen? No way.’

Marjet van Zuylen

10

verschuivingen in onze samenleving. De media zijn deels producent, deels spiegel, deels versterker of filter van deze trends. Voor het mediadebat is relevant dat door de opkomst van de massamedia en de massacultuur de elitecultuur en evenzeer de traditionele volkscultuur sterk in het defensief gedrongen is. De harde, internationale trend van commercialisering en van een entertainmentrevolutie schept nieuwe normen en rolmodellen. Daarmee wordt het onderscheid tussen ‘hoge’ en ‘lage’ cultuur, de historische voorbeeldfunctie van de elitecultuur en het klassieke sociaal-democratische ideaal van cultuurspreiding en volksverheffing op de proef gesteld en in het defensief gedrukt. Dit geldt ook voor de wijze waarop nieuws en informatie worden overgebracht en geduid. ‘Serious nieuws’ en serieuze achtergrondduiding worden vervangen door ‘actienieuws’ en in entertainment verpakte nieuws- en sportuitzendingen (vgl. NOS-journaal en RTL-Nieuws met Talpa’s NSE of RTL’s Editie NL). De logica van de tabloids en roddelbladen wordt nu ook de norm voor de televisie. Daarbij zijn Amerikaanse ontwikkelingen, waarbij de selectie en duiding van het nieuws gekleurd worden naarmate dat het commerciële succes vergroot, niet geheel denkbeeldig, wanneer een onafhankelijke publieke nieuwsvoorziening niet langer de norm zet voor een groot deel van het kijkerspubliek. Een tweede trend is dat in de post-industriële kenniseconomieën een nieuwe polarisatie tussen lager en hoger opgeleiden ontstaat. De mate waarin men over sociaal en cultureel kapitaal beschikt, kent een steeds sterkere relatie met de ongelijke verdeling van maatschappelijk succes (en wellicht betrokkenheid). Een derde trend die een rol speelt bij de eenzijdige sociale

samenstelling van de uittocht uit de publieke omroep is de multiculturalisering van het kijkerspubliek. Nieuwe groepen migranten – onbekend met het verschijnsel van de omroepverenigingen – kijken hoofdzakelijk commercieel of naar uitzendingen uit het land van herkomst. Als de economische, sociale en culturele scheidslijnen elkaar versterken en samenvallen, ontstaan onoverbrugbare breuklijnen in de samenleving die de sociale cohesie bedreigen. Achter weglappende kijkers schuilt dus een veelgelaagd, complex geheel van factoren en dimensies. De publieke omroep is daaraan niet schuldig, maar wordt gedwongen daarop te reageren. Wil men de pretentie de omroep ‘van en voor iedereen te zijn’ blijvend waarmaken, dan zal men de weggelopen kijkers weer terug moeten halen en tegelijk het huidige kijkerspubliek blijvend aan zich moeten binden. Zij staat daarbij voor een lastig dilemma: hoe te laveren tussen kwaliteit en bereik? In elk geval moet worden vastgesteld dat het huidige omroepstelsel met zijn levensbeschouwelijk organisatieprincipe, met zijn klassieke zuilen en stromingen niet opgewassen is tegen de taak om omroep van en voor iedereen te blijven. Negen miljoen Nederlanders blijken op het punt te staan definitief af te haken bij de publieke omroep. De klassieke verenigingsstructuur heeft dit proces misschien kunnen vertragen, maar niet kunnen keren. Dat brengt ons op de vraag naar de levensvatbaarheid en toekomstbestendigheid van het Nederlands model.

Het Nederlandse model

odeon

NICKELODEON
5.45 Noddy 5.55 Jimmy Neutron 6.35 Rocket power 7.35 Teenage Robot 8.45 Job Squarepants 9.45 At Nick 10.00 At Nick 10.40 At Nick 10.50 My Ginger 11.40 My life 12.35 My life 13.45 All grown up 14.55 Girlstuff, boy-ger 14.30 Flatma- 5.20 Lucky Luke 5.45 At Nick 17.00-17.30

TALPA

erie.

over de vloer

st home

izen vs. Wat doet

ordon.

d de bouw van

Aargje Teeuwen.

Eén tegen 100

ntatie: Caroline

Eredivisie

i Heracles Alme-

NAC Breda, RBC

tvolley 2005

annel

YHare Airport

0 Engineering the

9.30 Mystery hun-

9.30 Mystery hun-

9.30 Mystery hun-

9.30 Mystery hun-

9.30 Mystery hun-

9.30 Mystery hun-

9.30 Mystery hun-

9.30 Mystery hun-

9.30 Mystery hun-

9.30 Mystery hun-

9.30 Mystery hun-

9.30 Mystery hun-

9.30 Mystery hun-

9.30 Mystery hun-

9.30 Mystery hun-

9.30 Mystery hun-

9.30 Mystery hun-

Arte

8.00-19.45:
8.00 Gevarieerd progr. 11.25 360°: Die Geo-Reportage. Thema: Die Bogenschützin von Bhutan. Herh. 12.20 Terra X. Af. 5: Jenseits von Eden - Lifestyle in der Steinzeit. Hh. 13.15 Die großen Sportduelle. Af. Wildwasser Kanu-Slalom: Tony Estanguet - Michal Martikan 14.00 Beate Klarsfeld. Portret van vrouwelijk nazi-jager 14.45 Künstler hautnah. Vandaag over tekenaar Hans Rudi Giger 15.15 Farland. Dtd 2004. Drama van Michael Klier. Met oa Laura Tonke, Richtig Müller en Daniel Brühl 15.45 Hab & Gut in aller Welt. Portret van de absolute wereldtop. 16.00 Das Forum der Europäer. Vandaag over de markt rond geluksspellen in Europa.

19.45 Nachrichten/Kultur/Meteo

20.15 Neue Gartenkunst
Dertiendelige serie over tuinkunst. Af. 12: Das Eden-Project von Tim Smit.

20.40 Terra X

6-delige cultuurhistorische documentaire serie. Af. 6 (slot): Die Minen des Hephaistos - Hightech in der Bronzezeit.

21.35 360° - Die Geo-Reportage
Af. Die Mutter der Bonobos. In Congo.

22.30 Edith Piaf: Ohne Liebe ist man nichts
Portret van de Franse zangeres.

23.35 Metropolis

0.25 MS Völkerfreundschaft
Documentaire over het voormalige cruiseschip van de vakbond in de DDR.

1.25 Merlusse

Fr. '35. Komedie van Marcel Pagnol. Met oa Henri Poupon, André Pollack, Annie Toinon en André Robert.

2.20-2.56 Hab & Gut in aller Welt
Reportageserie. Af. Indien. Herh.

2.20-2.56 Hab & Gut in aller Welt

Reportageserie. Af. Indien. Herh.

National Geographic

6.00-19.00:

6.00 CNBC 12.00 Zambesi troop 13.00 Marine machines: Power 14.00 Megastructures: Kansai Airport 15.00 Seconds from death: Death at the airshow / The death of Ayrton Senna 16.00 Air crash investigation: Wounded bird 17.00 When animals attract 18.00 Kalahari: The great thirstland.

19.00 The hunt for Hitler's scientists
Over de geheime strijd tussen de geallieerden op jacht naar nazi-wetenschappers, in de hoop hun nieuwe wapentuig in handen te krijgen.

20.00 The sea hunters
Af. The search for the Bonhomme Richard.

21.00 Seconds from death
Af. The eruption of Mt. St. Helens.

21.30 Innovation
Af. Spy catchers. Ex-meesterspion Tony Mendez kijkt naar de wetenschappelijke achtergrond van spionage.

23.30 The diva mummy

0.30 Is it real?
Af. Exorcism / Lake monsters.

2.30 Seconds from death
Af. The eruption of Mt. St. Helens. Herh.

3.00-6.00 Nachtprogramma

WDR

6.30 Schwingen über der Ruhr **7.15** Tagesschau vor 20 Jahren **7.30** Sehen statt hören - Ein Wochenmagazin für Hörgeschädigte **8.00** Tote Mütter weinen nicht **8.30** ARD-Ratgeber Recht **9.00** Hier und Heute: Auf Kreuzfahrt mit dem Frachtschiff **9.30** Eisenbahn-Romantik. Reportageserie over treinen en spoorwegen **10.00** Q 21 - Wissen für morgen **10.45** Weltreisen: Mein Kiew - Poppen, Pferde und ein Pinguin **11.15** Siebenbürgen blüht - Rosenbauern in Rumänien **11.45** Traumhaft wohnen in Niedersachsen **12.30** Die Neubauerin - Aus Liebe auf den Schwarzwaldhof **13.00** Die Anheiner **13.30** Indianer: Die Waiapi - Volk des Dschungels **14.00** Cosmo TV. Intercultureel na zijn zin **14.30** Die Welt der Meereslebewesen **19.55** Aankomst van de zomer. Met John Payne, Danna Reed, Gerald Monr **16.25** Von Herrenhäusern in Ostpreußen **16.50** Sport im Westen - Fußball **17.20** Die schöne Tochter des Rheins - eine kulinarische Moselreise: Von Schengen bis Bernkastel-Kues. Serie culinaire reisreportages **17.50** Alfred Ssmol Kochen mit Bio und Marika Killius. Culinaire magazine **18.20** Hier und Heute **18.50** Aktuelle Stunde. Regionale actualiteiten **19.30** Lokalzeit. Regionale reportages **20.00** Tagesschau **20.15** Klingendes NRW. Volksmusikprogramm **21.45** Scheibenswischer. Cabaretprogramma **22.30** Böttlinger **23.30** Domian - Der Promitalk **0.15** Harald Schmidt. Late-night show **1.15** The defiant ones **1.15** VS 1998. Thriller van Stanley Kramer. Met Tony Curtis, Sidney Poitier, Theodore Bikel **2.45** Hier und Heute **3.00-6.30** Lokalzeit

TV5

6.00 Nieuws **6.25** Zavevu **7.30** Découverte **8.00** Canadees nieuws **8.25** Les artisans du rebut **8.50** Paroles de clips **9.00** TV5 infos **9.05** Quelle aventure **9.55** Mondomix **10.00** Nws **10.15** Jaurès, naissance d'un géant **10.15** VS 2004. Tv-film van Jean-Daniel Verhaeghe. Met Philippe Torreton, Valérie Kaprisky, Frédéric Van Den Driessche **11.50** Mains et merveilles **12.00** TV5 infos **12.05** Bibliothèque medicis **13.05** Belgisch nieuws **13.30** A bon entendeur **14.00** Nieuws **14.30** Envoyé spécial **16.00** Nieuws **16.20** TV5, l'infini **16.30** Questions pour un champion **17.00** Émission spéciale: 24 heures à Istanbul. Met om: **17.00** Plateau 24H **17.05** Paysages, Istanbul **17.30** Plateau 24H **17.45** Polychromes, un bateau pour Istanbul **18.00** Nieuws **18.25** Plateau 24H **18.30** Mustapha Kemal Atatürk: Naissance d'une république **19.20** Plateau 24H **19.40** Le destin d'Inel **19.50** Plateau 24H **20.00** Citovue **20.30** Frans nieuws **20.55** Plateau 24H **21.00** Istanbul, une génération entre deux rives **22.00** Nieuws **22.30** Débat **23.30** Toutes les télé du monde: La Turquie **0.00** Zwitsers nieuws **0.25** Plateau 24H **0.40** Nazim Hikmet, camarade poésie **1.30** Plateau 24H **1.40** Au coeur de Topkapli **1.54** Plateau 24H **1.55** Bayab Bana Bak Bayan **2.00** Nieuws **2.25** Plateau 24H **2.30** Thalassa: Istanbul **3.55** Plateau 24H **4.00** Nieuws **4.25** Plateau 24H **4.35** Les piégionniers de la Cappadoce **4.50** Plateau 24H **4.55** Les apiculteurs-alpinistes **5.05** Plateau 24H **5.10-6.00** La visite du maître de musique

NDR

6.00 Cursus Spaans **6.30** Nordbilder **6.45** Tagesschau - Vor 20 Jahren **7.00** ARD-Ratgeber: Gesundheit **7.30** Die Sendung mit der Maus **8.00** Die Pfefferkörner **8.30** Sehen statt Hören **9.00** Regional **10.30** Buten un binnen **11.00** Hallo Niedersachsen **11.30** Aufgefischt & umgeräumt **11.45** Große Hafenrundfahrt **12.30** Weltreisen **13.00** Die Gärten von Pots-

dam **13.45** Nemocnice na kraji mesta po dvaceti letech **14.40** Lieb und struppig sucht... **15.15** Aufsitz-Rasenmäher-Rennen Thönse **16.00** Vom Postschiff zum Luxusliner **17.00** Sportclub aktuell **17.30** Reisezeit **18.00** Nord-tour **18.45** DASI **19.30** NDR regional **20.00** Tagesschau **20.15** Der letzte Wille **21.45** Sportclub extra: Dansen. Verslag van formatiedansen standaard **23.45** Die NWDR-Rolle **2.45** Aufsitz-Rasenmäher-Rennen Thönse **3.30** Nordbilder **3.45** Brisant **4.15** Tagesschau - Vor 20 Jahren: 18.9.1985 **4.30** Aktuelle Schaubude **5.15-6.00** DASI

RTL

5.30 Tekenfilmserie **5.50** The mummy **6.15** New Spiderman **7.15** The mummy **7.35** RTL Nieuws **8.00** RTL Nieuws **8.15** RTL Nieuws **8.30** RTL Nieuws **8.45** RTL Nieuws **9.00** RTL Nieuws **9.15** RTL Nieuws **9.30** RTL Nieuws **9.45** RTL Nieuws **10.00** RTL Nieuws **10.15** RTL Nieuws **10.30** RTL Nieuws **10.45** RTL Nieuws **11.00** RTL Nieuws **11.15** RTL Nieuws **11.30** RTL Nieuws **11.45** RTL Nieuws **12.00** RTL Nieuws **12.15** RTL Nieuws **12.30** RTL Nieuws **12.45** RTL Nieuws **13.00** RTL Nieuws **13.15** RTL Nieuws **13.30** RTL Nieuws **13.45** RTL Nieuws **14.00** RTL Nieuws **14.15** RTL Nieuws **14.30** RTL Nieuws **14.45** RTL Nieuws **15.00** RTL Nieuws **15.15** RTL Nieuws **15.30** RTL Nieuws **15.45** RTL Nieuws **16.00** RTL Nieuws **16.15** RTL Nieuws **16.30** RTL Nieuws **16.45** RTL Nieuws **17.00** RTL Nieuws **17.15** RTL Nieuws **17.30** RTL Nieuws **17.45** RTL Nieuws **18.00** RTL Nieuws **18.15** RTL Nieuws **18.30** RTL Nieuws **18.45** RTL Nieuws **19.00** RTL Nieuws **19.15** RTL Nieuws **19.30** RTL Nieuws **19.45** RTL Nieuws **20.00** RTL Nieuws **20.15** RTL Nieuws **20.30** RTL Nieuws **20.45** RTL Nieuws **21.00** RTL Nieuws **21.15** RTL Nieuws **21.30** RTL Nieuws **21.45** RTL Nieuws **22.00** RTL Nieuws **22.15** RTL Nieuws **22.30** RTL Nieuws **22.45** RTL Nieuws **23.00** RTL Nieuws **23.15** RTL Nieuws **23.30** RTL Nieuws **23.45** RTL Nieuws **24.00** RTL Nieuws

BBC World

Ieder heel uur World News **6.30** Middle East business report **7.30** Earth report **8.30** Click online **9.10** Imagination **10.30** World challenge **11.30** Spirit of golf **12.30** Middle East business report **13.30** This week **14.10** The world debate **15.30** The record Europe **16.30** Holidays in the danger zone **17.10** Imagination **18.30** Spirit of golf **19.30** Middle East business report **20.30** Reporters **21.00** The world debate **22.30** World challenge **23.30** Holidays in the danger zone **0.30** Middle East business report **1.30** This week **2.30** Earth report **3.30** Spirit of golf **4.30** Talking movies **5.30-6.00** Reporters

CNN

Ieder heel uur World News **6.30** World report **7.30** World business this week **8.30** Diplomatic license **9.30** International correspondents **10.30** World sport **11.00** Larry King **12.30** Next@CNN **13.30** People in the news **14.30** World report **15.30** World sport **16.30** Diplomatic license **17.30** Design 360 **18.30** Inside Africa **19.30** World business this week **20.30** Business traveller **21.30** The daily show with Jon Stewart: Global edition **22.30** World sport **23.30** International correspondents **0.30** World sport **1.30** Inside Africa **2.30** Diplomatic license **3.00-6.00** Nachtprogramma

Animal Planet

6.00 Monkey business **6.30** Animals A-Z: Itaye & the fig tree troop **7.00** The planet's funniest animals **7.30** The planet's funniest animals **8.00** Mad Mike and Mark: Big five, big trouble **9.00** Crocodile hunter: Steve and the dragon **10.00** Austin Stevens: Most dangerous...: Rattlers of the wild west **11.00** The most extreme: Tough babies **12.00** Miami Animal Police: Once bitten twice shy **13.00** Monkey business **13.30** Animals A-Z: Itaye & the fig tree troop **14.00** Jungle orphans **15.00** Tusks and tattoos **16.00** Growing up...: Baboon **17.00** Crocodile hunter: Steve and the dragon **18.00** Austin Stevens: Most dangerous...: Rattlers of the wild west **19.00** Shark chasers: South Africa **20.00** Natural world: Warriors of the Monkey God **21.00** Killer ants **22.00** Killer bees - Taming the swarm **23.00** Great cats of India **0.00** Shark chasers: South Africa **1.00-6.00** Nachtprogramma

‘Ik vind de commerciële omroep eigenlijk alleen maar oninteressante televisie geven. Misschien voor 5 procent niet.’
Paul Witteman

12

Vroeger – tot nog niet zo lang geleden – was het belang dat de sociaal-democratie aan de publieke omroep hechtte, sterk verbonden met de positie en het belang van de VARA: de VARA was immers de spreekbuis van en voor het socialistische volksdeel als rode stem temidden der andere gezindten.

Vanaf de jaren zeventig kwam daar de VPRO als tweede spreekbuis van het progressieve volksdeel nog bij. Weliswaar bestaan nog steeds sterke informele, personele en ideologische banden, maar deze zijn niet meer van doorslaggevende aard in de plaatsbepaling van de PvdA.⁹

Voor de sociaal-democratie staat inmiddels niet meer deze verbondenheid centraal, maar draait het om de publieke waarde van het omroepbestel als geheel. Terwijl de verzuiling in het grootste deel van de samenleving tot het verleden behoort, is deze nog steeds het organiserend principe van het omroepbestel. Hoewel dit unieke Nederlandse stelsel grote historische en maatschappelijke verdiensten heeft gekend, ontbeert dit organisatieprincipe inmiddels voldoende representativiteit, overtuigingskracht en legitimiteit. Daarom is een transformatie nodig van een omroep van de op levensbeschouwelijke of ideologische grondslag georganiseerde samenleving naar een publieke omroep voor alle burgers.

Er is echter nog een uniek kenmerk van het Nederlandse model. Door de uitvoering van de publieke omroeptaken toe te vertrouwen aan maatschappelijke organisaties, is onafhankelijkheid van de politiek en pluriformiteit van het aanbod gegarandeerd. De nadrukkelijke rol van particulier initiatief vormt dus niet alleen een belangrijke hindernis

voor de publieke omroep als geheel, maar evenzeer een potentiële kracht. Niet voor niets worstelen zowel de Britten als de Belgen met de pluriformiteit van hun publieke omroep. Bij de VRT gaat het om de wijze van benadering van de partij van ruim een kwart van de kiezers (Vlaams Belang). In Groot-Brittannië leidde geruzie tussen regering en BBC tot de instelling van een nieuw controlerend orgaan, de BBC Trust. Bovendien stelt toezichthouder Ofcom daar voor de pluriformiteit in de media te waarborgen door de oprichting van een tweede publieke speler naast de BBC. Het Nederlandse uitgangspunt dat de uitvoering van de publieke omroeptaken in handen is van meerdere private organisaties met een maatschappelijke doelstelling, garandeert pluriformiteit en onafhankelijkheid. Het past in het streven de overheid verantwoordelijk te maken voor resultaten van beleid en haar tegelijkertijd op afstand te houden van de uitvoering van die publieke taken. De decentrale verantwoordelijkheid voor inhoud en uitvoering is derhalve het sterke kind dat niet met het badwater moet worden weggegooid. Vastgesteld moet echter wel worden dat het huidige omroepbestel met zijn tegenstrijdige elementen en prikkels – ledenvereniging versus programmamakers-autonomie; zuilidentiteit versus netsamenwerking; gecentraliseerde netcoördinatie versus omroepmacht – niet de optimale voorwaarden levert voor een terugvechtscenario van de publieke omroep. Op basis van de huidige constellatie zal het zo goed als onmogelijk zijn om terrein op de commerciële omroepen terug te winnen. Deze ontwikkelingen tezamen maken een substantiële hervorming van het Nederlandse

omroepbestel noodzakelijk: een heroriëntatie op de maatschappelijke inbedding van de publieke omroep, de gewenste pluriformiteit van het media-aanbod, de wenselijkheid van centralisatie versus onafhankelijkheid, het gewenste organisatorische schaalniveau en de publieke waarden en publieke kwaliteit die de publieke omroep moet nastreven.

We beginnen met dat laatste. Juist nu publieke televisie heftig wordt beconcurrerd door commerciële partijen, is een heroriëntatie op de rol van het publieke aanbod op zijn plek. Meer dan ooit moet het bestaan van de publieke omroep gelegitimeerd en onderbouwd worden. We beseffen overigens dat teksten die te nadrukkelijk spreken over TV en (publieke) waarden al gauw een ronkend en opgeblazen karakter krijgen. TV was, is en zal altijd voor meer dan 50% een bron van ontspanning en vermaak zijn: van detectives tot quizzen, van showprogramma's tot publieke evenementen als sport, Sail of muziek. Desondanks: de maatschappelijke omstandigheden vragen om een krachtige positionering van de publieke omroep.¹⁰ En bij onze burens, de VRT en de BBC, is gebleken dat een versterkende herpositionering deels via een reflectie op publieke kwaliteit en publieke waarden is verlopen.

Gluren bij de burens: ervaringen van BBC en VRT – Bij onze burens heeft de vraag naar de publieke waarden in het omroepbestel centraal gestaan in het heroriëntatieproces dat zij doorgemaakt hebben c.q. doormaken. Bij de herzieningsoperatie van het charter van de BBC ging het niet alleen om vraagstukken

van sturing, verantwoordelijkheidsverdeling, onafhankelijkheid en digitale presentatie, maar speelde ook de formulering en nadere operationalisering van de publieke waarde van de BBC een cruciale rol. ‘While commercial broadcasters aim to create shareholder value, the BBC exists solely to create public value.’ Deze waarde wordt niet zozeer omschreven in termen van programma's, maar in termen van doeleinden of manieren waardoor de BBC bijdraagt aan het creëren van publieke waarde:

- **DEMOCRATIC VALUE:** the BBC supports civic life and national debate by providing trusted and impartial news and information that helps citizens make sense of the world and encourages them to engage with it.
- **CULTURAL AND CREATIVE VALUE:** the BBC enriches the UK's cultural life by bringing talent and audiences together to break new ground, to celebrate our cultural heritage, to broaden the national conversation.
- **EDUCATIONAL VALUE:** by offering audiences of every age a world of formal and informal educational opportunity in every medium, the BBC helps build a society strong in knowledge and skills.
- **SOCIAL AND COMMUNITY VALUE:** by enabling the UK's many communities to see what they hold in common and how they differ, the BBC seeks to build social cohesion and tolerance through greater understanding.
- **GLOBAL VALUE:** the BBC supports the UK's global role by being the world's most trusted provider of international news and information, and by showcasing the best of British culture to a global audience.¹¹

13

‘Ik heb lang genoeg bij de publieke omroep gewerkt en in allerlei samenwerkingsverbanden om te weten dat er een grens is aan de schaalgrootte die je kan hebben voor een creatief produkt. Je hebt gewoon eensgezinde creatieve clubjes van programmamakers nodig.’

Paul Witteman

14

Ook de VRT heeft bij de grote reorganisatie van de Vlaamse televisie vanaf 1995 grote nadruk gelegd op het definiëren van onderscheidende publieke meerwaarde bij haar programma's en hanteert een uitgebreid kwaliteitsmodel. Kernbegrippen voor die meerwaarde zijn onder meer geloofwaardigheid – ingegeven door het besef dat televisie een grote impact heeft op de democratische samenleving en dat de bestaansreden van een openbare omroep eruit bestaat garant te staan voor waarheidsgetrouwe informatie; relevantie, in termen van bereik van een zo groot mogelijk publiek, verdieping van de programma's en het bereik van maatschappelijk kwetsbare groepen.¹² Iedere publieke omroep in Europa kent immers de balanceeroefening, door een voormalige baas van de BBC getypeerd als: 'making good programmes popular and popular programmes good'.¹³

Kwaliteit in de klem – We stuiten hier op niets minder dan het 'Faust-dilemma' van de publieke omroepen: verkoopt men zijn ziel aan de duivel? Tot welke prijs dient men de weglappende kijkers te achtervolgen? Hoe ver gaat men in de Grote Slag om de kijkcijfers en hoe allesbepalend wil men die dubbelzinnige maatstaf laten zijn? Immers: 'Zijn ze laag, dan krijg je het verwijt elitair te zijn. Zijn ze hoog, dan ben je kennelijk net zo populistisch als de commerciëlen'.¹⁴ Grosso modo kan men zeggen dat de publieke omroepen – niet alleen in Nederland – op de toegenomen concurrentie van de commerciëlen te vaak met kopieergedrag (en dus gebrek aan zelfvertrouwen) hebben gereageerd. Waar bereik, kijkcijfers en reclame-inkomsten voor de publieke omroep

graadmeters zijn voor succes, heeft zij zich meer of minder aangepast aan de commerciële concurrenten. In tal van opzichten (en ondanks het retorisch zwaar beleden publieke ethos) is de commerciële aanpak tot diep in de publieke omroep doorgedrongen. Zoals Broeders en Verhoeven schrijven: 'Onder druk van dalende kijk- en luistercijfers kiezen publieke omroepen vooral voor het kopiëren van commerciële succesformules. Volgens Scholten beweegt al het aanbod zich naar het midden, onder druk van de concurrentie van commerciële omroepen. De focus op het publiek doet volgens hem de focus op het publieke geen goed.'¹⁵

Breed of smal: het valse dilemma tussen bereik en kwaliteit – Het (vermeende) kwaliteitsprobleem van de publieke omroep – commercieel kopieergedrag, 'publiek onnodig' entertainment – heeft op zijn beurt geleid tot twee tegenovergestelde maar elkaar versterkende reacties: de markt-liberale en de kritisch cultureel-progressieve. De markt-liberale luidt: laat dan de publieke omroep uitsluitend een complementair aanbod verzorgen. Een smal TV-aanbod, geconcentreerd rond informatie en cultuur, voor kleinere kijkersgroepen. Geen entertainment, sport en amusement, want dat zijn markten die bewerkt kunnen worden door commerciële partijen. De kritisch cultureel-progressieve reactie gaat als volgt: de publieke omroep mist kwaliteit, want loopt de kijkcijfers achterna, laat zijn publieke opdracht lopen en zendt dezelfde platte vermaakprogramma's uit als de commerciëlen. Het is evenwel dit monsterverbond van zaakwaarnemers van de commerciëlen en

de culturele elite die een smalle, publieke elite-TV voorstaan en zich de facto neerleggen bij de grote uittocht van de Negen Miljoen. Die het opgeven om in een combinatie van cultuuroverdracht en populaire smaak (met het lastige dilemma van populaire massacultuur versus elitistisch *Bildungsideal*) publieke waarden en kwaliteit te ontwikkelen en te handhaven. Het is de makkelijke weg, maar de verkeerde richting. Een smalle publieke omroep met slechts een complementaire taakopdracht heeft onvoldoende impact om een wezenlijke rol in onze democratie en onze cultuur te spelen. Zij komt onherroepelijk in een negatieve spiraal terecht omdat een omroep voor de elite bij het gros van de belastingbetalers niet zal kunnen rekenen op draagvlak. Zoals de voormalig algemeen directeur televisie van de VRT het omschreef: 'Daarom kan het niet anders of een publieke omroep moet een brede opdracht hebben: hij moet er zijn voor alle leden van de samenleving, zeker niet alleen voor de *happy few*. Dat zijn immers reeds de spelers op de voorgrond van de samenleving die al ruim toegang hebben tot andere informatiebronnen, tot organisaties voor sociale ontplooiing. Vanuit zijn publieke opdracht van sociale cohesie zou de publieke omroep er zeker nu moeten zijn voor dat deel van de samenleving dat in hoge mate op radio en vooral televisie is aangewezen om voeling te blijven houden met de maatschappelijke context.'¹⁶ Of zoals BNN-voorzitter Laurens Drillich onlangs opmerkte: 'Iedereen maakt zich nu zorgen over de vraag of kunst en cultuur er wel goed vanaf komen in de kabinetsplannen. Heel belangrijk, maar het is niet de grootste uitdaging om mensen

te bereiken die zich toch al interesseren in kunst of maatschappelijke vraagstukken. De grote uitdaging ligt in het bereiken van die mensen die veel minder betrokken zijn bij maatschappelijke issues. Zoals jongeren, allochtonen en de zogenaamde maatschappelijk teleurgestelden.' Wil de publieke omroep deze taak kunnen vervullen, dan zal zij ook rekening moeten houden met de logica van het medium zelf: met de eisen aan programmering, de noodzaak van ontspannende programma's, het kijkgedrag van gezinnen en individuen. 'Wetten, structuren, verplichtingen – met welke lovenswaardige intentie ook meegegeven – die een (publieke) omroep verhinderen conform deze professionele grondregel te werken, vergroten daarmee dus de kracht van andere zenders.'¹⁷ Ook de BBC kiest in de officiële taakomschrijving voor een brede benadering. Zij wil 'alle burgers onderwijzen, informeren en vermaken'. Een versmalling van de publieke televisie leidt uiteindelijk tot een groot verlies aan bereik en is daarmee een bedreiging voor de maatschappelijke opdracht van de publieke omroep zoals bijvoorbeeld geformuleerd in het rapport *Omzien naar de omroep* van de commissie-Rinnooy Kan: informeren van actieve burgers, sociale cohesie bevorderen, cultuuroverdracht verzorgen voor grote groepen. De kunst voor de publieke omroep zal zijn om het duivelse dilemma van kwaliteit versus kijkcijfers en bereik te overwinnen door publieke kwaliteit toe te voegen aan amusement, informatie en cultuur voor het grote publiek. De VRT is tot het inzicht gekomen 'dat ook populaire programma's,

15

‘We spreken eigenlijk liever niet van publieke omroep. Wij zeggen dat je zou moeten werken aan arrangementen ten behoeve van publieke presentie van bepaalde soorten functies en inhouden in het (veel bredere) medialandschap.’

Wim van de Donk

18

Wat is er nodig om in de huidige omstandigheden van de publieke omroep een succes te maken? Welke in- en externe voorwaarden dragen bij aan een sterke publieke omroep? Bij het beantwoorden van die vragen, kunnen we leren van de ervaringen van onze burens. De VRT in Vlaanderen heeft inmiddels tien jaar ervaring met een – uiterst succesvolle – come back van de publieke televisie. In Engeland loopt de besluitvorming over de toekomst van de publieke omroep enigszins parallel aan die in Nederland. Er is overigens een opvallend verschil: terwijl in Nederland de klassieke spelregels van de regentenpolitiek worden gehanteerd (depolitiserend door middel van commissiewerk; advisering door een kleine groep deskundigen; compromisvorming in beslotenheid), heeft men in Engeland gekozen voor een open debat en publiek commitment, door middel van opinieonderzoek, focus groepen, publieke bijeenkomsten en internetcommunicatie. De uitkomst van dit brede, publieke proces is te vinden in het Green Paper dat in maart 2005 werd gepubliceerd door het ministerie van Cultuur, Media en Sport. Een verademing vergeleken met het gerommel van de Nederlandse regering. Juist over een omroep die ‘van en voor iedereen’ moet zijn, had het debat in alle openheid plaats moeten vinden. Nederland beleefde echter een anticlimax toen twee jaar zwijgen van de staatssecretaris werd doorbroken met een kabinetsvisie die tot in de punten en komma’s voortkwam uit een compromis uit de kamers van de fractievoorzitters.

Publieke waarden – Mede op basis van de ervaringen van ‘onze burens’ onderscheiden wij een aantal publieke waarden die door een publieke omroep tot stand moeten worden

gebracht. De publieke omroep bevordert maatschappelijke betrokkenheid en zelfstandig burgerschap. Meer concreet benoemen we de volgende doelstellingen die de publieke omroep moet nastreven.

- het bevorderen van democratisch burgerschap
- het bevorderen van sociale cohesie
- het stimuleren van het culturele leven, inclusief cultuurproducten uit eigen land
- het verzorgen van onafhankelijk, betrouwbaar nieuws en de achtergronden daarvan
- het laten zien van de diversiteit in opvattingen (pluriformiteit)
- de overdracht van kennis
- het kritisch volgen van politieke en maatschappelijke ontwikkelingen
- het garanderen van kwaliteit en innovatie.

De publieke opdracht is bij BBC en VRT verder geconcretiseerd in kwaliteitseisen voor de omroep als geheel en voor de afzonderlijke programma’s. Zo heeft Ofcom, de Britse toezichthouder voor de omroep, vijf kenmerken voor publieke programma’s omschreven: High quality, original, innovative, challenging, engaging, widely available.¹⁹ Voor de VRT stelde men voor het eerste net een lijst op met de volgende criteria: respectvol, authentiek, betrouwbaar, toegankelijk voor alle kijkers, herkenbaar, open. Een dergelijke exercitie is onmisbaar, niet alleen om de opdracht voor de publieke omroep helder te omschrijven, maar ook om de publieke omroep een duidelijke identiteit en het daarbij behorende zelfvertrouwen te geven. Bij het ontwerp voor een nieuw Nederlands omroepbestel hoort een nadere omschrijving van de publieke

opdracht, die vervolgens verder geoperationaliseerd kan worden.

De VRT heeft gekozen voor uitgebreide testprocedures waarbij programma’s met behulp van publiekspanels worden onderzocht op hun publieke kwaliteit. Kijkers moeten het programma herkennen als een programma van de publieke omroep, uit het onderzoek moet blijken of het beoogde effect van het programma gerealiseerd wordt en kijkers wordt doorlopend gevraagd naar hun perceptie van de onafhankelijkheid en betrouwbaarheid van de berichtgeving. Een dergelijk model zou ook in Nederland goed toepasbaar zijn. Dat betekent dat elk programma moet bijdragen aan de publieke opdracht.

Heldere zenderprofielen – Technologische ontwikkelingen geven de kijkers talloze nieuwe keuzemogelijkheden. Zij kunnen kiezen voor een traditionele zender, zij kunnen met digitale videotechnieken programma’s kijken op het door henzelf gewenste moment en eenvoudig de reclames overslaan en zij kunnen via internet films, series en andere programma’s kiezen en afspelen, al of niet tegen betaling. Hoe het kijkgedrag zich in de praktijk gaat ontwikkelen, kunnen we niet met zekerheid voorspellen. Uit allerlei onderzoek komt naar voren dat kijkers de behoefte hebben zich te identificeren met een merk. Bewegingen in het medialandschap zijn van uiteenlopende aard. SBS hanteert drie verschillende merken voor evenveel doelgroepen, maar RTL is teruggekeerd van zijn merkdifferentiatie en heeft Yorin vervangen door een derde RTL-zender en probeert doelgroepen te binden aan avonden of individuele programma’s. Niemand kijkt bij wijze van spreken naar Talpa, maar toch weten

nog altijd miljoenen kijkers het voetbal of Expeditie Robinson te vinden. In het buitenland proberen BBC en VRT hun zenders een duidelijk gezicht te geven voor een specifieke doelgroep. Niemand weet hoe het in de toekomst zal gaan. Kijken mensen straks naar CSI gewoon om half tien bij RTL, door het te bestellen bij KPN of UPC of door het zelf rechtstreeks van de website in de VS te halen?

Vooralsnog zijn zenders de belangrijkste eenheden voor radio en televisie. Zij zijn de belangrijkste bindende factoren voor de kijker en luisteraar. Succesvolle algemene televisienetten met een goed uitgebalanceerd zendschema zullen daarom voorlopig de sleutel tot succes blijven voor de publieke omroep. Themakanalen zullen daarop een aanvulling zijn, maar geen vervanging ervan.²⁰ Op de radio ligt het precies omgekeerd. De succesvolle radiozenders zijn alle thematisch ingericht. De algemene radiozenders behoren al lange tijd tot het verleden. Luisteraars zoeken naar pop, nieuws, klassiek of lichte luisterprogramma’s met muziek en informatie. De publieke radio heeft daar prima op ingespeeld.

Het huidige Nederlandse bestel vormt dan ook vooral op televisie een belemmering om de noodzakelijke identificatie met een voorkeursnet – en dus met de publieke omroep – tot stand te brengen. De wijze van netcoördinatie en vooral het feit dat verschillende omroepverenigingen als spelers op één net fungeren verhinderen een sterke net-profilering. Netcoördinatie is immers steeds een belangenafweging tussen de gewenste autonomie en profilering van een omroep en het profiel van het net. Wil de publieke omroep zijn positie versterken, dan is een herkenbaarder en eenduidiger profilering

19

‘Ik wantrouw tot in het diepst van mijn hart dat gedreun op centraal management van die publieke omroep. De functionele rationaliteit van de managersideologie heeft veel kapot gemaakt. We zien dat in het onderwijs, de zorg en andere systemen waar het gaat om autonomie en creativiteit van betrokken en geëngageerde professionals.’

Wim van de Donk

20

van de netten noodzakelijk. De grondslag daarvoor kan worden gezocht in de sociologische samenstelling van kijkersgroepen, bijvoorbeeld op basis van leefstijlen. Bekend is de indeling naar standvastige gelovige, gemakzoekende burger, participerende burger, maatschappelijk teleurgestelde, zorgzame opvoeder, tolerante wereldburger, zorgeloze spanningzoeker en ambitieuze pleziermaker.²¹ Aan de hand daarvan zijn inmiddels kijkersprofielen voor de publieke netten gedefinieerd. De eerste stappen zijn dus gezet. Interessant is ook de indeling die de VRT heeft gemaakt op basis van kijkmotieven. Op grond daarvan onderscheidt men de volgende kijkersprofielen: de rustelozen, de TV-verslaafden, de gezinskijkers, de spontane genieters, de actieve ontdekkers en de meerwaardezoekers. De eerste twee profielen vertonen een behoeftenpatroon dat niet verenigbaar lijkt met de rol van de publieke omroep. De VRT heeft bewust gekozen voor ruime publieksegmenten maar veronderstelt daarbij wel een duidelijke belangstelling voor het aanbod van de publieke omroep. Men laat daarmee bewust kijkers links liggen die deze belangstelling niet kennen. Wij leggen de lat hoger en weigeren ons neer te leggen bij het vertrek van kijkers die weinig interesse tonen voor maatschappelijke onderwerpen. De Nederlandse publieke omroep moet haar netprofielen zo definiëren dat elke kijker zich thuis voelt bij minstens één van de publieke zenders.

Breed bereik, brede programmering

– In het debat over de toegevoegde waarde van de publieke omroep is ook de vraag opgeworpen of het verzorgen van amusementsprogramma's of puur entertainment een publieke functie is.

Het kabinetsvoorstel meent, op aanraden van de WRR, van niet. Om twee redenen menen wij dat amusementsprogramma's een onmisbaar onderdeel van de publieke omroep zijn. Allereerst: als men kiest voor een breed bereik van de publieke omroep ter wille van publieke waarden als burgerschapsvorming, sociale cohesie bevorderen e.d., dan zijn amusementsprogramma's onmisbaar. Zonder amusement verliest de publieke omroep eenvoudigweg een belangrijk deel van haar publiek. Het gaat ons daarbij niet alleen om het amusement als verpakking van een 'hogere' boodschap (de zogenaamde 'sandwich-formule'), maar ook om amusement *in its own right*.

In de tweede plaats menen wij dat amusement wel degelijk onderdeel hoort te zijn van het publieke domein. Bij de VRT en de BBC treft men een vergelijkbare redenering aan. Entertainment wordt daar nadrukkelijk tot de taken van de publieke omroep gerekend, maar deze omroep hoort dan wel amusement te verzorgen dat beantwoordt aan de maatstaven van publieke kwaliteit. Het is juist de publieke omroep die maatgevend zou kunnen zijn voor de ontwikkeling van de smaak, die moet investeren in innovatie en kwaliteit van amusementsprogramma's. Het is geen toeval dat een programma als PaPaul de zilveren Nipkow-schijf wint. Zonder knellende commerciële eisen kan een amusementsprogramma bij de publieke omroep zich ontwikkelen tot hoogwaardig entertainment dat de norm stelt voor de vermaakindustrie. In een medialandschap dat in steeds sterkere mate beheerst gaat worden door de wetten van adverteerders en sponsors, is ruimte voor niet-commerciële producties essentieel. Het bieden van goed amusement en het stimuleren van produc-

ties op dat gebied van eigen bodem hoort een plaats te hebben bij de publieke omroep. Los daarvan is de scheidslijn tussen amusement en cultuur of educatie nauwelijks te trekken. Wanneer valt een vermakelijk programma onder een culturele of educatieve productie en wanneer is het pretentieloos vermaak? In de kabinetsplannen dreigt een elitaire opvatting over vermaak norm te worden voor het publieke bestel.

Stimulerende werkomgeving, heldere bestuursstructuur

– De huidige bestuurlijke verhoudingen en verantwoordelijkheidsverdeling in Hilversum vormen eerder een belemmering dan een stimulans voor goede programma's. Om een werkomgeving te scheppen waarin programmamakers tot hun recht komen en de beste resultaten kunnen halen is allereerst een stabiele financiële grondslag met voldoende financiële armslag nodig. De onzekerheid waarmee het kabinet de publieke omroep confronteert leidt onherroepelijk tot een verlies aan talent. De overheid moet dan ook langjarige zekerheid bieden, op een niveau waarmee de grote ambities van een publieke omroep daadwerkelijk kunnen worden gerealiseerd. De ontwikkelingen in medialand vragen eerder om meer, dan om minder geld. Daarnaast klagen programmamakers steen en been over de gelaagdheid in de Hilversumse organisatie. Een goed programma-idee moet langs de programmadirecteur van de omroep die het idee niet alleen toetst aan de ideologie van de eigen omroep, maar het vervolgens uit strategische overwegingen al of niet voorstelt in de onderhandelingen met de netcoördinator. Vervolgens beslist de netcoördinator of een aan-

geboden programma wel past bij het afgesproken netprofiel. Dat is wat programmamakers bedoelen met de vele 'baasjes' in Hilversum. Het huidige bestel is eerder een belemmering voor creativiteit dan een stimulans. Naast de zorgen over het bereik ligt daarin een tweede reden om de publieke omroep grondig te hervormen. Een model, waarin een sterk netprofiel gecombineerd wordt met een duidelijk en doorzichtig organisatiemodel – waardoor creatieve ideeën direct kunnen worden afgewogen tegen het netprofiel – leidt tot een versterking op twee fronten. Daarvoor is een eenduidige krachtige leiding per net noodzakelijk, niet van managers zonder verstand van televisie maken, maar van televisiemakers die goed leiding kunnen geven aan een professionele organisatie. Een verstandige hervormingsstrategie voor de publieke omroep gaat echter niet uit van *shock and awe*, maar van een gestage, beheerste overgang naar een toekomstig model. Om de noodzakelijke stabiele werkomgeving in stand te houden, moet gebruik worden gemaakt van de positieve ontwikkelingen in het huidige omroepbestel, waaronder de in gang gezette samenwerking van omroepverenigingen per net. Een voldoende graad van operationele vrijheid, gestimuleerd door correct en daadkrachtig management, een consequent en overtuigend beleid in de keuze voor kwaliteit; tegengaan van versnippering: dat zijn enkele randvoorwaarden die door Christina von Wackerbarth worden genoemd als voorwaarden voor succes. De Nederlandse publieke omroep kent een traditie van afstand tot de overheid – een waardevol element in het bestel. De recente debatten over de toekomst van de publieke omroep hebben een ongekende bemoeizucht

21

van politici op detailniveau (bijv. op het niveau van programma's) te zien gegeven. Eerder omschreven wij dat als de gedachtenpolitie van D66. In een nieuwe bestuurlijke structuur dient de onafhankelijkheid van de publieke omroep, niet alleen tegenover commerciële belangen, maar ook tegenover politieke en staatsbelangen helder en duidelijk te worden gegarandeerd. Zowel de ervaringen bij de VRT (het debat over de benadering van het Vlaams Belang) als bij de BBC (het debat over de toekomstige besturingsstructuur) leveren wat dat betreft betere aanknopingspunten op.

Een helder programma van publieke eisen is nodig, in termen van waarden, bereik en kwaliteit. Een Raad van Toezicht die verantwoordelijk is voor de controle op de uitvoering. Een directie of Raad van Bestuur die verantwoordelijk is voor het geheel. Stevige hoofdredacteuren, die de leiding hebben over één zendgemachtigde per net. Een goed systeem van volgen en controleren van kwaliteit, niet uitmondend in een verstikkende verantwoordingssystematiek met overdadige rapporteringsverplichtingen, maar als bij de VRT hands on, met directe betrokkenheid van effecten voor programmamakers en netmanagers.

De regeringsvoorstellen voldoen in het geheel niet aan deze voorwaarden. Conclusie: zij vormen geen stevig terugvechtscenario maar een langzame afbraak. Die is nu al begonnen.

Mezzo

6.00 Sequences classic 10.00 Simple comme musicien: Dans la note. Documentaire 10.30 Simple comme musicien: Trois, quatre... Documentaire 11.00 Mehr Ali et Shere Ali: Qawwali songs 12.00 Sequences classic 13.45 Jeunes solistes au Conservatoire de Paris; Romain Descharmes 14.35 Jeunes solistes au Conservatoire de Paris: Saunier et Kingdom 15.25 Don Quichotte de Noureev d'après Petipa. Ballet 17.30 Le tutu: une légende de la danse. Documentaire 19.00 Sequences jazz 20.00 Sequences classic 20.50 Händel: Agrippina. Opera 0.00 Sequences jazz mix 1.00 Live au New Morning 2004: Plunky et Oneness of Juju 2.00 Tito Lullaby 3.00 Tonight de Josel Balz 4.15 A vie... Documentaire 5.00 6.00 Guilt

Cartoon Network

6.00 Ed, Edd 'n Eddy 6.25 Codename: Kids next door 6.50 De Powerpuff Girls 7.15 Johnny Bravo 7.40 The Powerpuff Girls: Dexter's laboratory 8.15 Dexter's laboratory 9.45 Foster's home for imaginary friends 9.45 Hi hi Puffy AmiYumi 10.10 Ed, Edd 'n Eddy 10.35 Spaced out 11.00 Dexter's laboratory 11.35 Courage, het bange hondje 12.00 Megas XLR 12.15 Schaap in de wol 13.00 Billy & Mandy 13.30 Codename: Kids next door 13.55 Dexter's laboratory 14.30 De Cramp twins 14.45 Johnny Bravo 15.10 Ed, Edd 'n Eddy 15.35 De Powerpuff Girls 16.00 Codename: Kids next door 16.25 Dexter's laboratory 16.50 Samurai Jack 17.15 Megas XLR 17.40 Billy & Mandy 18.05 Courage, het bange hondje 18.30 Foster's home for imaginary friends 18.55 Ed, Edd 'n Eddy 19.20 Dexter's laboratory 19.45 Codename: Kids next door 20.10 De Powerpuff Girls 20.35-21.00 Billy & Mandy

Turner Classic Movies

6.00 The prince and the pauper II. 1937. Avonturenfilm van William Keighley. Met Errol Flynn 7.55 Private Potter II. 1963. Drama van Casper Wrede. Met Tom Courtenay 9.25 Boys town II. 1938. Drama van Norman Taurog. Met Spencer Tracy 10.55 Lone star II. 1952. Western van Vincent Sherman. Met Clark Gable 12.30 Annie Christie II. 1930. Drama van Clarence Brown. Met Greta Garbo 14.00 Brigadoon II. 1954. Musical van Vincente Minnelli. Met Gene Kelly 15.45 Passage to Marseilles II. 1949. Drama van Michael Curtiz. Met Humphrey Bogart 17.35 The asphalt jungle II. 1950. Drama van John Huston. Met Sterling Hayden 19.25 The gang that couldn't shoot straight. 1971. Misdaadfilm van James Goldstone. Met Robert De Niro 21.00 Code name: Emerald II. 1985. Oorlogsfilm van Jonathan Sanger. Met Ed Harris 22.35 Cool breeze. 1972. Misdaadfilm van Barry Pollock. Met Thaimus Rasulata 0.15 Song of love II. 1947. Biografische speelfilm van Clarence Brown. Met Katharine Hepburn 2.10 Night must fall II. 1964. Thriller van Karel Reisz. Met Albert Finney 3.50 The public enemy II. 1931. Misdaadfilm van William A. Wellman. Met James Cagney 5.10-6.00 No guts, no glory: 75 Years of blockbusters. Special

MTV

Pimp my ride weekend break 6.00 MTV Breakfast Club 9.00 Room raiders 9.30 Laguna Beach 10.00 Power girls 10.30 My super sweet 16 11.00 Pimp my ride 11.30 Boiling points 12.00 Pimp my ride 12.30 Pimp my ride 13.00 Pimp my ride 13.30 Pimp my ride 14.00 Pimp my ride 14.30 Pimp my ride 15.00 Pimp my ride 15.30 Pimp my ride 16.00 Pimp my ride 16.30 Pimp my ride 17.00 MTV Cribs 17.30 MTV a cut 18.00 True life: I'm surviving

high school 19.00 MTV Making the movie 20.00 Euro top 20 21.00 Meet the Barkers 21.30 Pimp my room 22.00 Viva La Bam 22.30 Jackass 23.00 Punk'd 23.30 The Andy Milonakis show 0.00 MTV Asian screen: Infernal affairs. HK 2002. Misdaadfilm van Wai Keung Lau en Siu Fai Mak. Met Andy Lau, Tony Leung Chiu Wai, Kelly Chen 17. 2.00-6.00 Insomnia

TMF The Music Factory

7.00 Factory facts 9.00 Non stop 40 12.00 Summerbase 2005 12.30 Summerbase 2005 13.00 Cash calculator 13.30 Selected by stars 14.00 Rate that video 14.30 Finale F.R.S.H. 15.00 Interactive charts 16.00 Play 18.00 Pop up video 19.00 Summerbase 2005 19.30 Summerbase 2005 20.00 TMF mobile charts 21.00 Cheaters meter 2.00-7.00 Love meter

TVE Internacional

6.00 Simpatía en la noche 6.30 El mundo de los animales 7.00 Noticias 7.15 Noticias naturales 9.45 Ciencia cierta 10.15 Los Gaudins 10.35 7 Carnaby Street 11.15 El concierto 11.45 Musicauno 13.00 Internat. nieuws 13.30 Nieuws, actualiteiten en weer 15.45 Weer 15.50 Special 16.55 Documentaire 18.00 Internat. nieuws 18.30 Cine de barrio. Serie speelfilms 21.00 Nieuws en actualiteiten 21.30 Europees weer 21.35 Informe semanal 22.30 Gente de primera 2.00 Internat. nieuws 2.30 Destino de mujer 4.00 Cronicas 4.45-6.00 Flamenco

JETIX

6.00 Symfollies 6.05 Roboroch 6.25 Jacob Dubbel 6.50 Ernst, Bobbie en de rest 7.00 A.T.O.M 7.30 Totally spies 7.50 Auto's 8.10 Bende van vijf 8.30 The Max 8.45 Totally spies 9.05 The Max 9.25 W.I.T.C.H. 9.50 The Max 10.05 Shin Chan 10.25 The Max 10.40 Beugelbekkie 11.30 Bende van vijf 12.20 Kids from room 402 13.10 What's with Andy 14.05 Shin Chan 14.25 Lizzie McGuire 14.50 Beugelbekkie 15.40 Totally spies 16.30 W.I.T.C.H. 16.55-18.00 Hot-News.nl

Eurosport

6.15 Motorsport. Grand Prix in Motegi (Japan), kwalificatietraining 125cc. Live 7.00 Motorsport. Grand Prix in Motegi (Japan), kwalificatietraining MotoGP. Live 8.15 Motorsport. Grand Prix in Motegi (Japan), kwalificatietraining 250cc. Live 9.15 Autosport. Rally. WK in Engeland, 1ste dag 9.45 Voetbal. UEFA Champions League, groepswedstrijden: 1ste ronde 11.00 Tennis. ATP-toernooi van Beijing (China), halve finales. Live 12.30 Top 24 clubs 13.00 Trampoline-springen. WK in Eindhoven. Live 14.00 Motorcross. WK in Ierland, MX1-klasse: 1ste race. Live 15.00 Motorsport. Master of Endurance in Bol d'Or. Live 16.00 Wielrennen. Ronde van Spanje, 20ste etappe. Live 17.15 Motorcross. WK in Ierland, MX1-klasse: 2de race. Live 18.00 Trampolinespringen. WK in Eindhoven 19.00 Motorsport. Master of Endurance Bol d'Or. Live 19.30 Autosport: FIA WTCC. 8ste raceweekend van het seizoen in Istanboel, kwalificaties 19.45 Voetbal. WK onder 17 in Peru: Noord Korea - VS. Live 21.30 Voetbal. WK onder 17 in Peru, Ivoorkust - Italië 22.15 Voetbal. Rechtstreeks verslag van het WK onder 17 in Peru: Nederland - Qatar 0.00 Autosport: Rally. Special WK in Engeland 0.30 Eurosportnews report 0.45-2.00 Fight club. Super League in Oberhausen (Duitsland)

Radio 1

Ieder heel uur Nieuws (nos) en om 7.30, 8.30, 12.30, 13.30, 17.30 en 18.30 uur.
7.07 Radio 1-journaal (nos)
8.33 Nieuwsshow (TROS)
11.04 Kamerbreed (TROS)
12.07 Radio 1-journaal (nos)
13.33 Radio Bergelijk (VPRO) Entertaining voor heel de natie. Rechtstreeks vanuit GrandCafé Beeks. Presentatie: Toon Spooenberg en Peer van Eersel. Techniek: Ted van Lieshout.
14.04 Langs de lijn (nos) Sport en muziek.
17.17 Radio 1-journaal (nos)
18.33 Kruispunt (xxx) Nieuws en achtergronden uit kerk en samenleving.
19.04 Opium (AVRO) Live en actueel kunst- en cultuurprogramma. Met aandacht voor theater, literatuur en muziek.
20.04 Langs de lijn (nos)
23.07 NOS-Met het oog op morgen (nos) Actuele informatie en achtergronden van het dagelijks nieuws.
02. Simek 's nachts (KVV) Gast: Niet bekend.
1.02-7.00 Nachtdienst (AVRO) Reactie telefoonnr: 0800-1121.

Radio 2

Ieder heel uur Nieuws (nos)
6.05 Piza (NCRV)
9.05 Cappuccino (NCRV)
12.05 Spijkers met koppen (VARA) Informatief en cabaretesk live programma vanuit café The Florin in Utrecht. Met cabaret van Maaike Martens, Cindy Pieterse. Kees van Amstel, Niels van der Laan en Jeroen Woest. De column van Carrie, Micha Wertheim en Jan Jaap van der Wal. Presentatie: Felix Meurders en Jan Jaap van der Wal.
14.05 Goudmijn (KRO) Live muziekprogramma vanaf locatie.
16.05 Muziekcafé (TROS) Americana, singer/songwriters, country, bluegrass en cajun music.
20.05 Easy listening (MAX) Presentatie: Meta de Vries.
23.05 For the record (VARA) Presentatie: Mart Smeets.
1.02-6.00 Muzieknacht (RADIO 2)

3FM

Ieder heel uur Nieuws (nos) en 7.30 en 8.30.
6.06 Corné & Co (TROS)
9.06 Week op Weekend I (TROS)
12.06 5jam (BNH)
14.06 Mega Top 50 (TROS)
17.06 Kort en Kljfn (TROS) Presentatie: Corné Kljfn.
19.06-7.00 3FM BPM (3FM) Met om: 19.06 Ministry of beats (TROS) Presentatie: Edwin Diergaarde.
23.06 3VOOR12BPM (VPRO) In 3VOOR12BPM combineert Job de Wit de beste nieuwe dansmuziek in alle soorten en maten. House, breakbeat, techno, grime en minder eenvoudig verklaarbare beats. Samenstelling en presentatie: Job de Wit. Om demand via: (3voor12.vpro.nl/3voor12bpm).
1.02 Dancetination live (BNH) Rechtstreeks vanaf de dansvloer.
4.02-7.00 Weekender (KVV)

747AM

Ieder heel uur 22.00, 0.00
6.02 Stem I
6.47 Corrie
7.02 Praise
9.02 ManV
Vandaag: 1
10.02 De
11.02 Vrag
11.15 Andri
Een gepre
van Willow
tie: Andri
12.02 EO.nl
13.30 Neder
Veer (io)
14.02 Knetb
15.02 Radio
Rob Munt
teert: Bilal
vingswre
vende rap
Marokkaan
als Scotty
eigen deeg
Arthur van
15.40 Postb
15.55 Nieuw
Chinees (n
16.25 Suara
16.55 Zorg e
17.55 Tamb
18.25 Nieuw
Turks (nos)
19.10 Nieuw
Marokkan
19.50 Uitzer
20.30 Neder
20.45 Mette
21.00 Laat o
21.39 Mette
21.40 Deze
Terugblik
22.02 Kerk I
22.33 Zater
1. Tsjajkov
Pianostuk
laatste de
Winter. Al
F. 4. Bach.
flöist dein
atorium
opus 3 nr 1
Nr 4 in cis
opus 94.
23.15 Stem I
0.02 Met h
1.02-6.00 Z
Radio 4
Nieuws (nos)
Om 6.00, 9
7.02 Opma
9.02 Een ge
Gast: Niet
11.00 De To
13.00-17.00
(avro)nes
Integraal
streekse u
tinee van
Amsterda
13.03 Het
matie als
neconce
14.15 Zate
Symfonie

‘Televisie is in zekere zin een heel plat medium en het is heel duidelijk wat scoort en wat niet scoort. Voor ons is het de kunst om vanuit de inhoud te vertrekken, maar we moeten met onze formats wel rekening houden met de kijkmotieven van mensen.’

Vera Keur

24

Voor iedere kijker moet de publieke omroep aantrekkelijke en interessante programma's te bieden hebben. Iedere kijker moet minstens één publieke zender als één van zijn favoriete televisiezenders herkennen. En tegelijk moet de publieke kwaliteit, het realiseren van publieke waarden hoog in het vaandel blijven staan van de publieke omroep. Dat vraagt om een sterke regie op zenderprofilering, doelgroepstrategieën en kwaliteitszorg. Natuurlijk hebben het Britse en Vlaamse model wat dat betreft hun charme. In beide landen bestaat een krachtige publieke omroep, onder centrale leiding, die de uitdagingen van de huidige tijd te lijf kan met eigentijdse strategieën en middelen. Ook in het Nederlandse debat is nogal eens een lans gebroken voor het zgn. BBC- of VRT-model. In termen van intellectuele elegantie en eenvoud is er het nodige voor te zeggen. Een dergelijke rigoureuze stelselherziening houdt echter een groot risico in: ze zou de publieke omroep in eerste instantie wel eens dusdanig kunnen verzwakken als gevolg van verbouwingsschade, dat de versterking die op korte termijn noodzakelijk is in gevaar komt. Maar dat is niet ons belangrijkste argument om een dergelijke keuze niet te maken. Het zou vooral een enorme breuk zijn met de Nederlandse traditie van maatschappelijke pluriformiteit en maatschappelijk ondernemerschap die zich bevindt tussen markt en staat. Hoewel wij ons niet gebonden achten aan een bestel waarvan de omroepverenigingen de basis vormen, hechten wij wel grote waarde aan de verankering van pluriformiteit, onafhankelijkheid en decentrale verantwoordelijkheid in de organisatiestructuur van de publieke omroep. Veelzijdigheid en onafhankelijkheid zijn publieke waarden die het best te waarborgen

zijn door onafhankelijke private organisaties een sterke rol te geven in de uitvoering van de publieke taak. En net als het Britse Ofcom geloven wij dat er een heilzame werking uitgaat van de competitie tussen uitvoerende partijen. Let wel, het gaat dan niet om competitie om de kijkers of om competitie om reclame- of subsidie-inkomsten (zoals in het kabinetsplan), maar om competitie in kwaliteit. Journalisten en televisiemakers krijgen in zo'n bestel de kans zich uit enthousiasme voor het vak te onderscheiden van hun naaste concurrenten. Zowel uit principiële als uit praktische overwegingen is daarom een verstandige invoeging van de Nederlandse traditie van maatschappelijk georiënteerde omroepverenigingen in een nieuw, beter geprofileerd omroepbestel te verkiezen.

Ons alternatieve model begint bij de opdracht aan de centrale directie van de publieke omroep, de Raad van Bestuur. Die opdracht bestaat uit het realiseren van de publieke waarden en een breed bereik. Oftewel: de programma's over nieuws, cultuur en maatschappij moeten niet alleen van een hoog niveau zijn, maar moeten tegelijk alle kijkersgroepen bedienen. Daarvoor heeft de Raad van Bestuur in elk geval de komende jaren nog drie algemene televisiezenders tot zijn beschikking. De Raad van Bestuur definieert het profiel van de zender. Te denken valt aan vertrouwde TV voor betrokken kijkers op Nederland 1, laagdrempelige TV voor gemakzoekende kijkers op Nederland 2 en uitdagende TV voor geëngageerde kijkers op Nederland 3. De leefstijlstudies van bureau Motivation of van de VRT bieden voldoende aanknopingspunten voor een verdeling van het totale

kijkerspubliek over de zenders. De Raad van Bestuur moet daarbij uitgaan van de leefstijlen of kijkersprofielen van kijkers, niet van de politiek-culturele stromingen die in het omroepbestel van oudsher aanwezig zijn. Desgewenst kan de Raad van Bestuur daarnaast gebruik maken van themakanalen (24 uur nieuws, geschiedenis, alternatieve popmuziek) of van een extra zender voor een specifieke doelgroep, waarbij we in de eerste plaats aan jongeren denken. Voor het programmeren van de netten wordt een concessie verleend per zender. De bestaande omroepen krijgen nog één kans om dit model tot een succes te maken. Zij kiezen het net waar ze zich bij thuis voelen en fuseren met de overige omroepen tot een netorganisatie. Gelukkig kan een dergelijk model vandaag de dag rekenen op enige bijval uit Hilversum, maar voor sommige omroepen is fusie nog altijd een brug te ver. Aangezien wij enige autonomie over de organisatorische indeling willen respecteren, is ook een zeer nauwe samenwerking per net acceptabel. Maar daarbij moeten omroepen die als vereniging blijven voortbestaan zich wel realiseren, dat geld niet langer wordt toebedeeld aan omroepen op basis van ledenaantal, maar aan zenders op basis van de beoogde kijkersgroepen. De concessie per zender gaat niet alleen gepaard met de toekenning van een budget, maar eveneens met prestatieafspraken. Die gaan vanzelfsprekend over kwaliteit, aanbod (breed en evenwichtig) en bereik van de voor de zender beoogde doelgroepen. Van de netten wordt een sterke 'branding' van het net verwacht, onder leiding van een hoofdredactie die de onderscheidende kenmerken van het net inhoudelijk en qua programmering bewaakt en aanstuurt. De netten mogen even-

eens gebruikmaken van themakanalen, internet en nevenactiviteiten om de binding met de kijkers zo goed mogelijk te realiseren. Bij een concessiemodel hoort ook de mogelijkheid dat partijen hun concessie verliezen. Concessiehouders die naar behoren presteren en dus hun publieke taak vervullen, kunnen rekenen op een verlenging van hun concessie. Wie echter onvoldoende presteert, moet rekening houden met een verkleining of zelfs het verlies van de concessie. De Raad van Bestuur kan in dat geval de concessie opnieuw aanbesteden, waarbij ze nieuwe kandidaten kan toetsen op basis van een 'mandje van criteria' zoals door de WRR en door BNN is gesuggereerd. Maar wij zien het niet somber in. De omroepverenigingen hebben de laatste jaren al een beweging ingezet van nauwere samenwerking per net aan de hand van inhoudelijke afspraken over de netprofilering. De stap naar fusie tot een netorganisatie is een logische volgende stap in dat proces. Alleen als omroepverenigingen star vast blijven houden aan hun eigen identiteit komen zij in de problemen. Maar omroepen die bereid zijn hun ervaring, kwaliteit en talent in te zetten voor een netorganisatie of eventueel een netconsortium, zullen ongetwijfeld in staat zijn de nieuwe doelstellingen te realiseren. In het bestaande model is de invloed van burgers gegarandeerd door middel van het lidmaatschap van een omroepvereniging. Met het doorbreken van het leden criterium als leidend beginsel van het omroepbestel, kan die garantie niet langer worden gegeven. Bovendien staat de representativiteit van de omroepverenigingen al enige tijd ter discussie. Invloed van burgers kan echter bijdragen aan de kwaliteit van de programma's en de afstemming van het aan-

25

‘Soms lijken mensen zo ontzettend haastig met het binnenhalen van de toekomst, dat ze negeren wat er op dit moment nog in de samenleving speelt.’

Vera Keur

26

bod op het beoogde publiek. Hoewel de rol van programmaraden niet overal tot tevredenheid stemt, kan het gebruik van een adviesraad per zender worden overwogen. De netorganisaties moeten meer mogelijkheden krijgen samen te werken met maatschappelijke organisaties of met redacties van kranten of internetmagazines. Voorwaarde is dan wel dat deze partners inhoudelijk onafhankelijk van commerciële belangen opereren. In elk geval dient onder verantwoordelijkheid van de Raad van Bestuur een kwaliteitszorgsysteem te worden opgezet, waarbij elk programma vooraf wordt getoetst op de realisatie van beoogde publieke waarden met behulp van publiekspanels en achteraf wordt geëvalueerd aan de hand van uitgebreid kijk- en luisteronderzoek.

Voor de radio geldt overigens een ander verhaal. Radio kent eigenlijk alleen nog maar themazenders. Tevens is de problematiek nauwelijks vergelijkbaar met de problematiek van weglopende kijkers op TV. Zelfs jongeren en allochtonen hebben een redelijke binding met de publieke radio met dank aan 3FM en (sinds kort) FunX/BNN. Er is dan ook weinig reden om dat systeem overhoop te halen. Wel ligt het meer voor de hand als de radiomakers, al dan niet gedetacheerd vanuit de drie concessiehouders op TV, in dienst komen bij de betreffende radiozender en als medewerkers gezamenlijk een hoofdredactie kiezen. De hoofdredactie wordt verantwoordelijk voor het realiseren van de concessieafspraken voor de radiozender.

Een apart punt van steeds terugkerende discussie is de aanwezigheid van reclame op de publieke zenders. De publieke omroep stemt zijn programmering af op reclamemogelijkheden,

indien hij voor een deel van zijn budget afhankelijk is van reclame. Daardoor wordt wellicht niet de programma-inhoud, maar zeker wel de programmering beïnvloed door commerciële overwegingen. Een dergelijke invloed hoort niet thuis in het publieke domein. Zoals in het PvdA-beginselprogramma staat moeten er ook zaken zijn in het maatschappelijk leven die vrijgesteld zijn van de invloed van commercie.

Die overweging heeft in het verleden voor de PvdA echter nooit geleid tot het standpunt dat reclame bij de publieke omroep zou moeten worden afgeschaft. Op papier zijn programma-inhoud en programmering enerzijds en inkomsten uit reclame anderzijds strikt gescheiden. Dankzij reclame kan de bijdrage van belastingbetalers fors beperkt worden. Maar liefst een derde van het budget van de publieke omroep wordt uit reclame gefinancierd, hetgeen neerkomt op een bijdrage van ongeveer 20 tot 25 euro per huishouden.

Naar verwachting zal de komende jaren de opbrengst van reclame fors dalen. De opbrengst van reclame rond de uitzendingen van Studio Sport was vanzelfsprekend veel groter toen het programma nog verslag deed van het eredivisievoetbal. Maar daarnaast leiden de toenemende concurrentie en het afnemende belang van reclamespotjes ten gunste van gesponsorde programma's, mede door opkomende technologische mogelijkheden zoals digitale videorecorders (al dan niet voorzien van reclameblokkers), tot een aanzienlijke druk op de inkomsten via de Ster. Door de verwachte inkomstendaling niet te compenseren, riskeert het kabinet een nog sterkere afstemming van de programmering op reclame-inkomsten. Ter wille van de hernieuwde focus op publieke waarden is het

cruciaal dat het verlies aan reclame-inkomsten wordt gecompenseerd uit de rijksbegroting. Daarmee wordt bovendien voorzien in een structurele financiering van de publieke omroep op een niveau waarmee de hoge ambities waargemaakt moeten kunnen worden. Indien de publieke omroep wordt afgerekend op het genereren van publieke waarde en het realiseren van een breed bereik, en indien het verlies aan reclame-inkomsten door het rijk wordt gecompenseerd, wordt gegarandeerd dat niet langer de reclamegelden bepalend zijn voor de programmering. In dat licht is er geen principieel bezwaar tegen het in stand houden van reclamemogelijkheden als opvulling tussen programma's. Maar mogelijkheden als programmaonderbreking, product placement, sponsoring en split screen reclame dienen voor de publieke omroep onbegaanbaar terrein te blijven. Bij de publieke omroep dienen kijkers er altijd van op aan te kunnen, dat programma's en commercie strikt van elkaar gescheiden zijn. Het is niet ondenkbeeldig dat over enkele jaren de aanwezigheid van reclame op de publieke omroep opnieuw ter discussie komt te staan, wanneer de opbrengsten uit reclame nauwelijks nog een substantiële bijdrage leveren ter dekking van de kosten van de publieke omroep. Voor de PvdA is afschaffing van reclame dan bespreekbaar. Tot die tijd vormen de Sterinkomsten echter een aantrekkelijke verzachting van de bijdrage die van belastingbetalers wordt verlangd.

Tenslotte – Wij staan op een keerpunt voor de publieke omroep. Het gaat om meer dan organisatieplaatjes of de toekomst van bepaalde programma's. In de woorden van Christina van Wackerbarth:

‘Een publieke omroep is een waardevol cultureel democratisch en sociaal patrimonium. Een overwegend typisch Europees erfgoed ook, waarmee zorgvuldig moet worden omgegaan. Want is een publieke omroep eenmaal te zeer verzwakt, dan is hij niet gemakkelijk weer op te bouwen.’

27

Noten

- 1 Omzien naar de omroep, Rapport van de Visatiecommissie Landelijke Publieke Omroep 2000-2004.
- 2 Zie de Volkskrant, 1-9-2005.
- 3 Job Cohen en Herman Wijffels, 'Vijf vragen bij de omroepplannen van Van der Laan', in: de Volkskrant, 1-9-2005, p.12.
- 4 Kees Versteegh, 'De identiteit van de commerciële', in: NRC Handelsblad 16-8-2005, p.15.
- 5 Fraaie formulering uit: Met het oog op morgen. De publieke omroep na 2008. Kabinetssvisie
- 6 D. Broeders en I. Verhoeven, 'Kiezen uit overvloed. Sociaal-culturele ontwikkelingen in vraag en aanbod in het medialandschap', in: W.B.H.J. van de Donk e.a. (red.), Trends in het medialandschap. Vier verkenningen, WRR, Amsterdam 2005, p. 101.
- 7 Mark Elchardus, De dramademocratie, Tielt 2002, p.11.
- 8 Wim van de Donk, 'De identiteit van kwaliteit: een oude opdracht in een veranderend medialandschap', in: Wim van de Donk/Christina von Wackerbarth, Identiteit en kwaliteit van de publieke omroep, Nijmegen 2005, p.10-11.
- 9 Overigens was het de Wiardi Beckman Stichting die in Nederland een vroege, en in eigen kring zeer omstreden, acceptatie van de commerciële omroep binnen het duale bestel bepleitte in haar rapport "Een wijs bestel", Werkgroep mediabeleid van de Wiardi Beckman Stichting, 1986.
- 10 Terecht stelt WRR-voorzitter Wim van de Donk dat we de notie van publieke kwaliteit een centrale plaats moeten geven in de discussies over de toekomstige identiteit van het medialandschap. Tegelijkertijd stelt hij echter vast dat de centrale vragen (waarom, voor wie en waarvoor zouden we een publieke omroep nodig hebben?) in de actuele discussies over het Nederlandse bestel weinig systematisch aan de orde worden gesteld. Van de Donk, p.21 resp. 26.
- 11 Building public value. Renewing the BBC for a digital world, June 2004. Zie ook: Review of the BBC's Royal Charter. A strong BBC, independent of government, Department for Culture, Media and Sport, March 2005.
- 12 Vlaamse Radio- en Televisieomroep, Motor van de media van morgen, presentatie Aimé van Hecke, 13 oktober 2004; zie ook: Von Wackerbarth, p.56 e.v.
- 13 Ontleend aan *Met het oog op morgen... De publieke omroep na 2008*, Kabinetssvisie op de toekomst van de publieke omroep, Den Haag, 24 juni 2005.
- 14 Hans Steketeer, 'De blunder van de BBC, in M, Het Maandblad van de NRC, maart 2005, p. 29.
- 15 Broeders en Verhoeven, p.109.
- 16 Christina von Wackerbarth, 'Praxis van kwaliteit in een breed georiënteerde publieke omroep', in: Wim van de Donk/Christina von Wackerbarth, Identiteit en kwaliteit van de publieke omroep, Nijmegen 2005, p.42
- 17 Ibidem, p.43.
- 18 Ibidem, p.54-55.
- 19 *Review of the BBC's Royal Charter*, p. 25.
- 20 Ibidem, p.45.
- 21 Omzien naar de omroep, p.87.

Lijst van geïnterviewden

Wij danken de volgende personen, die ons bij de voorbereiding van dit rapport te woord hebben gestaan:

Karin van den Born – Programmamaker NPS

Vera Vingerhoeds – Programmamaker VPRO Radio

Felix Rottenberg – Voormalig PvdA-voorzitter, presentator, programmamaker

Marcel van Dam – Voormalig voorzitter, programmamaker en presentator bij de VARA

Vera Keur – Voorzitter en directeur VARA

Paul Witteman – Journalist en televisiepresentator

Karel van Doodewaerd – Voorzitter TROS

Wim van der Donk – Voorzitter Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid

Marjet van Zuijlen – Voormalig Tweede-Kamerlid PvdA
Steven de Waal – Partner van Boer & Croon Strategy and Management Group

Liesbet van Zoonen – Hoogleraar Media en Populaire cultuur UVA

Aimé Van Hecke – Algemeen directeur televisie VRT
Laurens Drillich – Voorzitter BNN

Lucas Goes – Zakelijk directeur BNN

Charles Bruce – Public Policy BBC

Matthew Hill – Programme Manager BBC Charter
Review op het Department for Culture Media & Sport

Robin Foster – Ofcom, Office of Communications

Anne-Lieke Mol – Senior beleidsadviseur Publieke omroep

SBS 6	België 1 (EEN)	België 2 (KETNET/CANVAS)	
<p>6.55 Jacques 7.50 Champions voor wilde dielise. Af: Delta Ref. 8.50 Life & w. Reisprogram-Chauffeur 12.00 beker 14.00 Spot-30 Reba.</p> <p>13.07 teel • 6594494 bouwen van entiaal staat. EF.</p> <p>• 94482678 erland 157307</p> <p>1 stars icht bekende et een profes-rijd met elkaar tr. Pres.: Sylvana eder. • 1014340 stigation 12 • 7213814 rerie. 12 I den op de Wes-E • 5952104 a view 1pceefilm van ena Bonham ggie Smith en 187 ng</p>	<p>7.00-18.00: 7.00 Tele 6: Tel sell 10.00 Shownieuws 11.00 Games 12.35 Father Dowling. Amerikaanse detectiveserie 13.30 Games 14.35 Disney feest • 16.05 Truck- en tractorpuling 16.35 BattleBots 17.05 Glutton Bowl. Programma over bizarre eetwedstrijden.</p> <p>18.00 Bizar beroemd • 20458036 Reportages over mensen die bekendstaan om hun bizarre levensstijl, bijzondere uiterlijk of andere spraakmakende kenmerken. Af: Reuzen.</p> <p>19.00 Laat me maar lachen: Home video's Presentatie: Hans Kraay jr. • 40804185</p> <p>20.00 Lotto Weekend Miljonairs Spelshow. Presentatie: Robert ten Brink. • 96607833</p> <p>20.55 Wegmisbruikers! Nieuwe reeks. Af: 1. Presentatie: André van der Toorn. • 16713271</p> <p>21.55 Ton • 96135524 Reportageserie. Nieuwe reeks. Af: 1: Helse bevollingen. Pres.: Ton van Royen.</p> <p>22.35 Hart van Nederland Nieuws van eigen bodem. • 93140433</p> <p>22.50 Piets weerbericht • 79974307</p> <p>22.55 Shownieuws • 53483833</p> <p>23.20 Numb3rs • 84276524 Amerikaanse misdaadserie. Af: 1. Met oa Rob Morrow en David Krumholtz.</p> <p>0.20 6Pack • 59766437 Nederlands amusementsprogramma.</p> <p>0.40 [REDACTED] Braddock: Missing in action III VS 1988. Actiefilm van Aaron Norris. Met oa Chuck Norris, Aki Aleong en Roland Harrah III. 12 • 81897183</p> <p>2.25-7.00 Nachtprogramma</p>	<p>9.00-19.00: 9.00 Herfstbeelden 10.00 Donna op één 12.00 Televox magazine 12.30 TV Brussel 13.00 Journaal & weer • 13.35 Villa politica • 14.20 [REDACTED] Platinum blonde • VS 1931. Romantische komedie van Frank Capra. Met oa Jean Harlow, Loretta Young en Robert Williams 15.45 Clips 15.55 Sportza: De Ronde van Spanje. Wielrennen. Rechtstreeks verslag van de 20ste etappe: Guadalajara - Alcalá de Henares, individuele tijdrit 40 km 17.30 Buren (Neighbours) • 17.55 Kijk uit • 18.00 Journaal • 18.10 Vlaanderen vakantieland • 18. Toeristisch magazine. Pres.: Sabine Hagedoren.</p> <p>19.00 Het Journaal • 41291</p> <p>19.30 Het weer • 819334</p> <p>19.35 Man bijt hond • 565185</p> <p>20.05 Joker- en lotto trekking • 20.10 F.C. de Kampioenen • Vlaamse comedyserie. • 107185</p> <p>20.40 De nieuwste quiz • 3742281 Quiz. Presentatie: Bruno Wyndaele.</p> <p>21.34 Winstverdeling joker en lotto</p> <p>21.35 The bill • 3089104 Britse politiserie die zich afspeelt in de Londense wijk Sun Hill. Met oa Cyril Nri, Simon Rouse en Roberta Taylor.</p> <p>22.25 Studio 1 • 3300359 Voetbalmagazine. Pres.: Tom Coninx.</p> <p>23.08 KENO-uitslagen • 304460251</p> <p>23.09 Euro millions-uitslagen • 23.10 Journaal • 8810543</p> <p>23.29 Pick 3 & Weer • 403307746</p> <p>23.35 [REDACTED] Mr. Jones • 2847104 VS 1993. Romantisch drama van Mike Figgis. Met oa Richard Gere, Lena Olin, Anne Bancroft en Delroy Lindo.</p> <p>1.35-9.00 Journaal en Weer • Doorlopende herhalingen.</p>	<p>7.00-20.00: KETNET/CANVAS KETNET: 7.00 Symfonies 7.05 Hopla 7.10 Bumba 7.15 Musti 7.20 Lars, de kleine ijsbeer 7.25 Piet Piraat 7.35 Tweenijs 7.55 De boomhut 8.10 Samson & Gert 9.10 Troetelbeertjes 9.35 Het zakmes 9.55 Spring 10.10 Codenaam: The Boy 10.35 De drie vrienden en Jerry 10.55 Disney festival 11.20 Tegenvoeters 11.45-12.00 Week van Karrewiet. CANVAS: 13.00-14.00 Plankenkoorts • Proms in the Park. Samen met het Last Night of the Proms Concert in Londen viert het Klarafestival van Vlaanderen het Brits voorzitterschap van de EU. Werken van 29 Elgar, Britten, Sullivan, Vaughan Williams en Händel uitgevoerd door Het Vlaams Radio Orkest olv Peter Stark. The Michael Nyman band speelt beroemde filmmuziek. KETNET: 15.30 Hopla 15.35 Bumba • 15.40 Musti 15.45 Tweenijs 16.05 Pingou 16.10 Bob de bouwler 16.20 Samson soap 16.45 Ketnetkorkeet 16.50 De badbrigade 17.10 Mickey Mouse in het Disney festival 17.40 Trollenstroken 18.05 Griezelsverhalen voor ettertjes 18.15 Eurokids 2005 • 18.30 Spring • 18.40 W817 • 19.00 De oehoes 19.25-20.00 De wereld om de hoek (Boy meets world).</p> <p>CANVAS 20.00 TerZake zaterdag • Nieuwsverzicht gevolgd door een gesprek met twee gasten. • 751456</p> <p>21.00 Midsomer murders • Engelse misdaadserie. Naar de romans van Caroline Graham. Af: Second sight. Met oa John Nettles. • 3490017</p> <p>22.35 Green wing • 1817456 Engelse comedyserie. Af: Rumours.</p> <p>23.30 Waking the dead • 794475 Engelse misdaadserie. Af: Life sentence (2). Met oa Trevor Eve en Sue Johnston.</p> <p>0.25 Televox magazine • 260383</p> <p>0.55-6.00 TerZake zaterdag •</p>
Net 5	RTL 7	Veronica	
<p>Blik op Europa 5 Ace Lightning As if 16.00 The • 16.30 Gek op 17.30 Auto m en Tom Corozine. • 45285748</p> <p>1e komedie van vyneth Paltrow, Ippelhorn en 9388</p> <p>van Adrian Lyne. iad Lowe en Dia- •</p> <p>1 Roxbury ohn Fortenber- rris Kattan en ers Steve en nachtclub nooit binnen 79</p> <p>iaal</p>	<p>6.00-18.25: 6.00 Ochtendprogr. 13.35 Sisters • 14.35 Games 15.30 Safari 16.00 Stuart Little 16.25 Suddenly Susan 16.55 [REDACTED] Dragonheart: A new beginning. VS 2000. Sprookjesfilm van Doug Traylor. Met oa Christopher Masterson en de stem van Robby Benson. Staljongen ontdekt de laatste draak op aarde. • 18.25 Het Blok Herf. van zondag. • 38667185</p> <p>19.30 [REDACTED] Head over heels • 56583169 VS 2001. Romantische komedie van Mark Waters. Met oa Monica Potter, Freddie Prinze jr en Shalom Harlow. Meisje ontdekt dat haar grote liefde mogelijk iemand vermoord heeft. • 21.00 [REDACTED] Four weddings and a funeral • 38718938 • 21.00 [REDACTED] GB 1994. Romantisch drama van Mike Newell. Met oa Hugh Grant, Andie MacDowell, James Fleet en John Hannah.</p> <p>23.15 [REDACTED] Monty Python's The meaning of life • 29320659 • 12 • 21.15-6.00 Nachtprogramming</p>	<p>13.00-19.30: 13.00 Thuis in Nederland 13.50 Mijn platteland 14.15 Mens & lijf. Medisch programma 14.40 Rally report 15.35 Autosport 16.35 Transportwereld 17.05 18 Wheels of justice • 18.00 De cruise. Engelse docu-soap 18.30 De sterkste man 2005. Verslag van deze krachtmeting.</p> <p>19.30 Arrested development Amerikaanse comedyserie. Met oa Jason Bateman. • 16672659</p> <p>20.00 Onder controle?! Medisch programma. Presentatie: Margriet Vromans. • 16612272</p> <p>20.30 [REDACTED] Antz VS 1998. Animatiefilm van Eric Darnell en Tim Johnson. Met de stemmen van oa Woody Allen, Dan Aykroyd en Anne Bancroft. • 34965631</p> <p>22.00 [REDACTED] Wilde mossels • 7314932 Ned 2002. Zeeuws drama van Erik de Bruyn. Met oa Fedja van Huêt, Frank Lammers en Freek Brom. 12 • 20.20 Nachtsuite Live talkshow. Presentatie: Christine van der Horst. • 40343215</p> <p>1.50-9.05 Homeshopping</p>	<p>5.50-18.00 JETIX Zie pagina 30.</p> <p>18.00 Gammo update • 53865833</p> <p>18.05 The Jamie Kennedy experient • 79230543</p> <p>18.10 Politieachtervolgingen! Reportageserie. • 15052727</p> <p>18.50 Stargate SG-1 Amerikaanse sf-serie. • 89290456</p> <p>19.40 Star Trek: Enterprise Amerikaanse sf-serie. • 50422920</p> <p>20.35 Scare tactics Amerikaans programma rond de verborgen camera. 12 • 33990123</p> <p>21.00 Fear Factor USA • 72110744 Spelprogramma. Pres.: Joe Rogan. • 22.00 [REDACTED] Enemy at the gates VS/DIdjGB/jler 2001. Romantisch oorlogsdrama van Jean-Jacques Annaud. Met oa Jude Law, Ed Harris en Rachel Weisz. 12 • 89638811</p> <p>0.25 [REDACTED] Filmhuis: Duel • 39857316 VS 1971. Tv-thriller van Steven Spielberg. Met oa Dennis Weaver, Tim Herbert en Charles Peel. • 2.00-5.50 Nachtprogr.: Babe Night</p>

‘Maar het publieke bestel wordt natuurlijk ook maximaal gemanipuleerd, bewust en onbewust door die smaakindustrie. En in al die rapporten is dit niet voldoende aan de orde gekomen. Daar ligt jullie kans. Want dat is ook de legitimatie van de publieke omroep. We moeten het begrijpen, we moeten het in onderzoek omzetten, we moeten het vatten, en we moeten daar guerrilla-achtige antwoorden op geven. Je moet niet de illusie hebben dat je het kan bestrijden dat je het kan platbombarderen, maar je moet er tegen bestand zijn.’

Felix Rottenberg